

АГУУЛГА

НЭГ. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА	3
1.1. Төслийн нэр.....	3
1.2. Төсөл хэрэгжүүлэгч аж ахуйн нэгж, байгууллага	3
1.3. Төслийн байршил	3
1.4. Төслийн үйл ажиллагааны товч танилцуулга	4
1.5. Ил уурхайн хүчин чадал, ашиглалтын хугацаа, ажлын горим.....	6
1.6. Хөрс хуулалтын ажлын төлөвлөгөө.....	8
1.7. Гадаад овоолгын талбайн сонголт ба овоолгын тооцоо	8
1.8. Тэсэлгээний ажил	10
ХОЁР. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИЖ БУЙ НУТГИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА.....	12
2.1. Төсөл хэрэгжиж буй нутгийн цаг уур, уур амьсгалын нөхцөл	12
2.2. Газрын гадарга, геоморфологи.....	13
2.3. Геологийн тогтоц, хөрс үүсгэгч эх чулуулаг	15
2.4. Гадаргын ус.....	15
2.5. Газрын доорх ус.....	16
2.6. Хөрсөн бүрхэвч.....	17
2.7. Ургамлан нөмрөг	18
2.8. Нийгэм эдийн засгийн хөгжил	19
ГУРАВ. ТӨСЛИЙН ГОЛ БОЛОН БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОДОРХОЙЛОЛТ	21
3.1. Төслийн болзошгүй нөлөөллүүд.....	21
ДӨРӨВ. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ЗОРИЛГО, ГОЛ ЗОРИЛТ, ХАМРАХ ХҮРЭЭ	24
ТАВ. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	25
ЗУРГАА. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	28
ДОЛОО. БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫГ ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	29
НАЙМ. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	30
ЕС. ТҮҮХ СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	31
АРАВ. ОСОЛ, ЭРСДЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	32
АРВАН НЭГ. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	34
АРВАН ХОЁР. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР	35
АРВАН ГУРАВ. УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	39
АРВАН ДӨРӨВ. 2026 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙГ ОРОЛЦОГЧ, СОНИРХОГЧ ТАЛУУДАД ТАЙЛАГНАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ ..	40
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ НИЙТ ЗАРДАЛ	41
ХАВСРАЛТ.....	42

ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ

Зураг 1. Төслийн талбайн байршил	3
Зураг 2. Ил уурхайн дизайн	5
Зураг 3. Ил уурхайн төлөвлөлтийн 3-н хэмжээст загварчлал	7
Зураг 5. Уурхайн хөрсний овоолго талбайн төлөвлөлт	8
Зураг 6. Төсөл хэрэгжих талбайн өндөршил.....	13
Зураг 7. Төслийн талбайн геоморфологи	14
Зураг 8. Төслийн талбайн газрын гадарга	14
Зураг 9. Төслийн талбай орчмын геологийн тогтоц.....	15
Зураг 10. Галба-Өөш-Долоодын говийн сав газрын байршил	16
Зураг 11. Төслийн талбай орчмын гадаргын ус.....	16
Зураг 12. Нөхөн сэргээгддэг нөөцийн тархалт	17
Зураг 13. Төслийн талбайн хөрсөн бүрхэвчийн зураг.....	18
Зураг 14. Төсөл хэрэгжих талбайн ургамлан нөмрөг	19
Зураг 15. Дорноговь аймгийн Эрдэнэ сум.....	20
Зураг 17. Мониторингийн цэгийн байршил.....	38

ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

Хүснэгт 1. Талбайн солбицол.....	3
Хүснэгт 2. Ашиглалтын системийн үндсэн хэмжээсүүд	4
Хүснэгт 3. Ил уурхайн үндсэн хэмжээс	4
Хүснэгт 4. Ил уурхайн хүрэн дэх геологийн нөөц	5
Хүснэгт 5. Үйлдвэрлэлийн нөөцийн тооцоо	6
Хүснэгт 6. Ил уурхайн ажлын горим.....	6
Хүснэгт 7. Ил уурхайн уулын ажлын календарьчилсан төлөвлөгөө	7
Хүснэгт 8. Хүдэр олборлолтын төлөвлөгөө.....	8
Хүснэгт 9. Өрмийн машины техникийн тодорхойлолт / Epiroc D65/.....	9
Хүснэгт 10. Өрмийн машины бүтээлийн тооцоо.....	9
Хүснэгт 11. Тэсэлгээний ажлын үндсэн үзүүлэлтүүд	10
Хүснэгт 12. Тэсэлгээгээр үүсэх нурлын үзүүлэлт /бүтэн догол/	10
Хүснэгт 13. Төсөл хэрэгжих үеийн байгаль орчинд үзүүлж болзошгүй нөлөөллийн хэлбэр, түүний үргэлжлэх хугацаа, эрчим нь нөлөөллийн төрөлтөй уялдах нь	21
Хүснэгт 14. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	25
Хүснэгт 15. Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	29
Хүснэгт 16. Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	31
Хүснэгт 17. Осол эрсдлийн менежментийн төлөвлөгөө	32
Хүснэгт 18. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	34
Хүснэгт 19. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр.....	36
Хүснэгт 20. Удирдлага зохион байгуулалтын хүрээнд хэрэгжүүлэх арга хэмжээ.....	39
Хүснэгт 21. БОМТ, түүний хэрэгжилтийг оролцогч, сонирхогч талуудад тайлагнах, хэлэлцүүлэх хуваарь.....	40
Хүснэгт 22. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний нийт зардал, төг	41

НЭГ. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

1.1. Төслийн нэр

“Шар толгойн алтны үндсэн ордыг ил ба далд уурхайн аргаар ашиглах” төсөл

1.2. Төсөл хэрэгжүүлэгч аж ахуйн нэгж, байгууллага

Байгууллагын нэр: “Мандговь” ХХК

Улсын бүртгэлийн дугаар: 9011130143

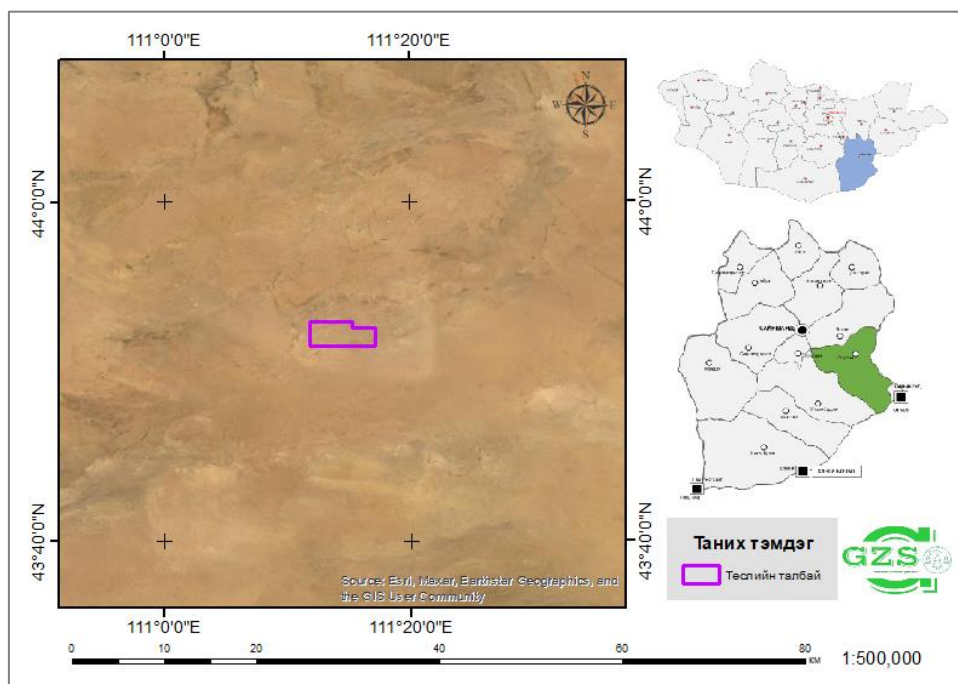
Регистрийн дугаар: 2861852

Байгууллагын хаяг: Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэг, 1-р хороо, Олимпийн гудамж,
“Монгол -3000” ХХК байр, 2 давхарт

Утас: 99096439

1.3. Төслийн байршил

“Мандговь” ХХК-ийн “Шар толгойн алтны үндсэн ордыг ил ба далд уурхайн аргаар ашиглах” төслийн байршил нь Улаанбаатар хотоос зүүн өмнө зүгт 750 км орчимд, Дорноговь аймгийн Сайншанд хотоос зүүн урд зүгт 180 км орчимд, Эрдэнэ сумаас өмнө зүгт 70 км орчимд Эншөөв багийн нутагт байрлана. Төслийн талбайн байршлыг дараах зургаар харууллаа.

Зураг 1. Төслийн талбайн байршил

Тусгай зөвшөөрлийн талбайн булангийн цэгийн солбицлыг дараах хүснэгтэд үзүүлэв.

Хүснэгт 1. Талбайн солбицол

№	Уртраг	Өргөрөг
1	111° 15' 15.00"	43° 52' 58"
2	111° 15' 15.00"	43° 52' 34.86"
3	111° 17' 10.06"	43° 52' 34.86"
4	111° 17' 10.05"	43° 51' 33.00"
5	111° 11' 46.08"	43° 51' 33.00"
6	111° 11' 46.08"	43° 52' 58.00"

1.4. Төслийн үйл ажиллагааны товч танилцуулга

Ил уурхайн ашиглалтын технологи. Шартолгойн алтны үндсэн ордын хувирлын бүсэд хүдрийн биетийн уул техникийн нөхцлийг харгалзан үзэж ордыг ил аргаар, авто тээвэртэй, гадаад овоолготой ашиглалтын системээр 2026 онд ашиглахаар төсөлд тусгасан байна. Ил уурхайн ашиглалтын системийн үндсэн хэмжээсүүдийг дараах хүснэгтэд харууллаа.

Хүснэгт 2. Ашиглалтын системийн үндсэн хэмжээсүүд

Технологи	Үндсэн ажил	Технологийн процессууд
Авто тээвэртэй ашиглалтын технологи	Хөрс хуулалт	Өрөмдлөг тэсэлгээ Ухаж ачих Тээвэрлэх Овоолох
	Хүдэр олборлолт	Өрөмдлөг тэсэлгээ Ухаж ачих Тээвэрлэх Овоолох

Ил уурхайн ашиглалтын системийн үндсэн хэмжээс. Ордын ашиглалтын технологийн схем, тоног төхөөрөмжийн техникийн үзүүлэлт, геотехникийн судалгаад үндэслэн ил уурхайн үндсэн параметруудийг сонгосон. Үүнд:

Доголын өндөр: Хаягдал, бохирдлыг бага байлгах, ухаж ачих тоног төхөөрөмжийн ажиллах нөхцөл зэргийг үндэслэн ил уурхайн ажлын доголын өндрийг хүдэрт $H_d=6$ м байхаар сонгосон.

Хамгаалалтын тавцангийн өргөн: Доголыг гулсалт нуралтаас сэргийлэх үүднээс нэгтгэж буй 2 доголын хооронд 5 м-ийн өргөнтэй аюулгүйн тавцан үлдээнэ.

Доголын хажуугийн өнцөг: Ажлын доголын хажуугийн өнцгийг чулуулгийн шинж чанар, аюулгүй ажиллагаа зэргийг тооцож $\alpha_d=40-52^\circ$ байхаар сонгосон.

Ил уурхайн ерөнхий хажуугийн өнцөг: Ордын геотехникийн нөхцөлөөр ил уурхайн хажуу хананы засвар зэргийг үндэслэн уурхайн хүрээний хэсэг бүрд харилцан адилгүй /5 м/ аюулгүйн тавцан байхаар төсөлд тусгасан. Уурхайн ашиглалтын технологийн элементүүд болох ажлын болон ажлын бус доголын өндөр ба доголын өнцөг, тээврийн ба аюулгүйн тавцангийн өргөн зэргийг ил уурхайн зохиомжлохоор байгуулахад уурхайн ерөнхий хажуугийн өнцөг $30-52^\circ$ байна.

Уурхайн замын өргөн: Уурхайн капитал замын өргөнийг тухайн замаар явах тоног төхөөрөмжийн эрчимжилтээс хамааруулан 12 м, уурхайн ёроолын хаалтын үеийн замын өргөнийг 10 м байхаар төсөлд тусгасан.

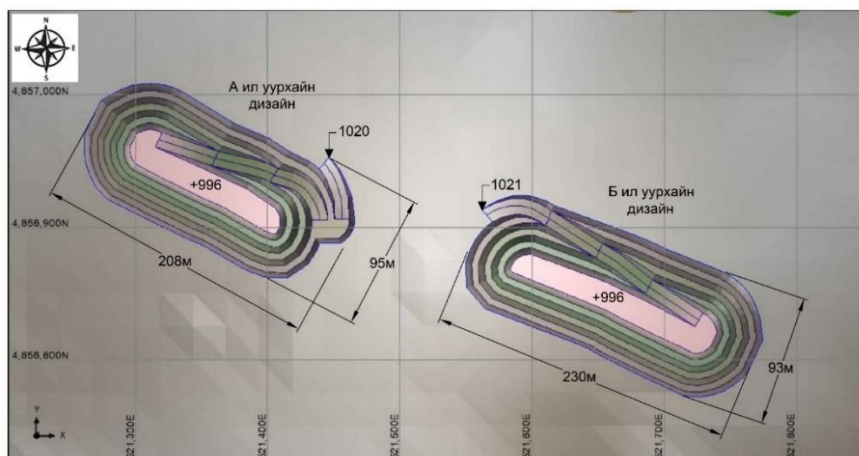
Ажлын талбайн өргөн: Ажлын талбай нь тухайн догол бүрд хэрэгжүүлэх технологийн процессуудыг явуулах орон зайн нөхцөлийг хангахад зориулагдана. Тэсэлгээний нурал, тээврийн аюулгүй зай, техникийн ажиллах нөхцөл, нурлын өргөн зэргийг тооцож үзэхэд ажлын талбайн оновчтой өргөн 30 м байна. Гэвч зарим тохиолдолд хязгаарлагдмал орон зай бүхий нөхцөлд 20 м хүртэл багасаж болох юм. Ил уурхайн үндсэн хэмжээсийг дараах хүснэгтэд үзүүлээ.

Хүснэгт 3. Ил уурхайн үндсэн хэмжээс

Д/д	Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Утга
1.	Ил уурхайн ажлын доголын өндөр	м	6
2.	Ил уурхайн ажлын бус доголын өндөр	м	6
4.	Ажлын доголын хажуугийн өнцөг	град	40-52
5.	Ажлын бус доголын хажуугийн өнцөг	град	30-70
6.	Ажлын талбайн өргөн	м	20-32
7.	Траншейн дагуу налуу	промилль	110
8.	Доголын аюулгүйн бермийн өргөн	м	5
9.	Цэвэрлэгээний тавцан	м	11-13
10.	Технологийн замын өргөн	м	12
11.	Уурхайн хажуугийн ерөнхий өнцөг	град	30-52

Экскаваторын ачилт нь орлын өргөнөөр явагдах ба малталт хийж буй мөрөгцөгийн налууу техник аюулгүйн дүрмийн шаардлагын дагуу 45-50° -аас ихгүй байна. Орлын өргөн малталт хийх үеийн экскаваторын тэнхлэгээс хоёр тийш 30° буюу 10 м байна.

Ил уурхайн дизайн. Уурхайн эцсийн загварчлалыг ил уурхайн олборлох уулын цулын хэмжээ, жилийн хүчин чадал, ил уурхайн геотехник болон тоног төхөөрөмжүүдийн параметрууд болон өмнөх ТЭЗҮ-д авч үзсэн ил уурхайн хүрээнд тулгуурлан зохиосон ба ТЭЗҮ-д тусгаснаар ил уурхайн дизайныг дараах зургаар харуулав.

Зураг 2. Ил уурхайн дизайн

Ил уурхайн үйлдвэрлэлийн нөөцийн тооцоо

Ил уурхайн хүрээн дэх геологийн нөөц. А болон Б ил уурхайн хүрээнд алтны 1.87 гр/тн агуулга бүхий 42,556 тн хүдэр, 79.73 кг алт байна. Ил уурхайн хүрээнд дэх геологийн нөөцийг дараах хүснэгт 15-д харуулав.

Хүснэгт 4. Ил уурхайн хүрээн дэх геологийн нөөц

Геологийн нөөц							
№	Блокийн үзүүлэлт				Хүдрийн хэмжээ		Металлын хэмжээ, кг
	Нөөцийн зэрэглэл, блоккийн дугаар	Талбай, м²	Зузаан, м	Агуулга, гр/тн	м³	тн	
1	В-I-B	3,732.5	0.65	1.58	2,426.1	5,823	9.2
2	А-I-C	5,689.7	2.69	1.92	15,305.4	36,733	70.5
Дүн		9,422.2		1.87	17,731.5	42,556	79.7

Үйлдвэрлэлийн нөөц. Төслөөр тогтоосон ил уурхайн техникийн хил хязгаарын хүрээнд 6 м өндөртэй 4 догол байгуулахад бермийн өргөнийг шаварлаг чулуулагт гулсалт үүсэх түвшингийн доголуудад 5 м байхаар тусгасан. Ажлын талбайн хамгийн бага өргөнийг 10-30 м буюу экскаваторын утгалын зай, автосамосвалын эргэлтийн радиусаар тус тус сонгож хөрс хуулалтын ажлын хэмжээг бага байлгах зорилгоор босоо хажууг ажлын, хэвтээ хажууг ажлын бус байхаар төсөлд тусгасан байна. Түүнчлэн уулын ажлын түвшингээс шилжих тээврийн замын налууг 110 промил, эргэлтийн хамгийн бага радиусыг 10-15 м байхаар тооцлоо. Байгуулсан ил уурхайн хэмжээнд тооцсон хөрс хуулалтын ажлын нийт хэмжээ 482.0 мян.м³ байна. Тооцоог “Микромайн” программ хангамжийн тусламжтай байгуулсан 3-н хэмжээст ил уурхайн загвараас тооцов. Хөрс хуулалтын дундаж коэффициентын утга 9.69 м³/т болж байна. Үйлдвэрлэлийн нөөцийн тооцоог дараах хүснэгтэд үзүүлэв.

Хүснэгт 5. Үйлдвэрлэлийн нөөцийн тооцоо

Үйлдвэрлэлийн нөөц									
Нөөцийн зэрэглэл, блокийн дугаар	Бохирдол						Хүдрийн хэмжээ	Дундаж агуулга	Алт
	Хэвтээ хажуу		Босоо хажуу		Нийт				
	м3	тн	м3	тн	тн	%	тн	гр/тн	кг
В-I-B'	560	1,400	1,120	2,799	4,199	48.4	8,678	0.82	7.08
A-I-B'	853	2,134	1,707	4,267	6,401	15.6	41,086	1.62	66.59
Нийт В'	1,413	3,534	2,827	7,066	10,600	21.3	49,764	1.48	73.67

1.5. Ил уурхайн хүчин чадал, ашиглалтын хугацаа, ажлын горим

1.5.1. Ил уурхайн хүчин чадал, орд ашиглалтын хугацаа

Шартолгойн ил уурхайн хүчин чадлыг ил уурхайн одоогийн уул-техникийн нөхцөл байдал болон далд уурхайн бүтээн байгуулалтын ажилтай уялдуулан ашиглалтын эхний жилд хүдэр олборлолтын хэмжээг 49.7 мян.тн/жил хүчин чадалтайгаар төсөл захиалагч Мандговь ХХК-иас өгсөн ажлын даалгаврын дагуу ТЭЗҮ (тодотгол-I)-д тусгалаа. Уг хүчин чадалд тулгуурлан тооцоход дээрх нөөцийг ил аргаар ашиглах хугацаа 1 жил байна.

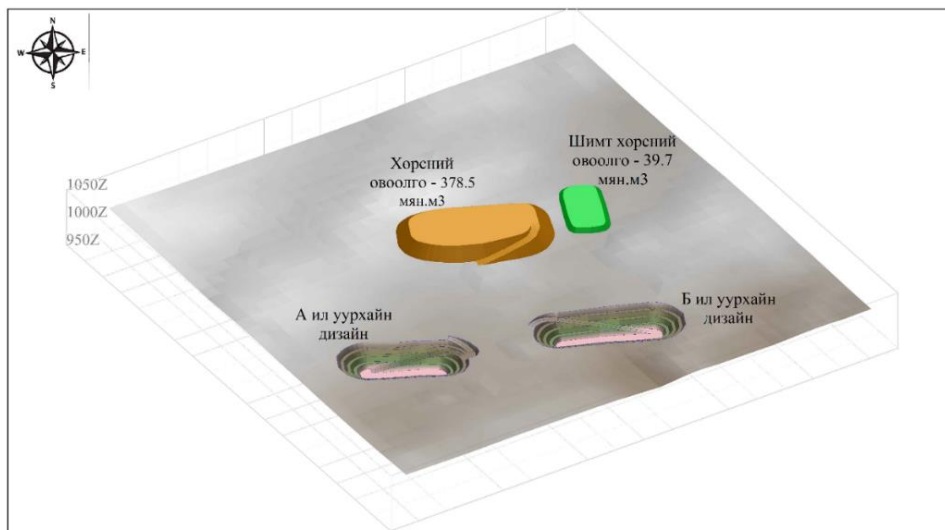
Ил уурхайн ажлын горим. Шартолгойн алтны үндсэн ордын ил уурхай нь хоногт 2 ээлжээр, ээлжинд 12 цагаар ажиллах бөгөөд тус ТЭЗҮ (тодотгол)-д ил уурхайг дээрх горимоор ажиллуулахаар тусгалаа. “Хөдөлмөрийн тухайн хууль”-д заасны дагуу жилд амрах баяр ёслолын хоног мөн цаг агаарын хүндрэлээс шалтгаалан ил уурхайн үйл ажиллагаа зогсож болзошгүй хугацааг дараах хүснэгтэд үзүүллээ.

Хүснэгт 6. Ил уурхайн ажлын горим

Д/д	Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Утга
1	Жилийн календарь хоног	хоног	365
2	Техникийн бэлэн байдлын коэффициент	%	85
3	Хоногт ажиллах ээлж	-	2
4	Ээлжинд ажиллах цаг	цаг	12
5	Хоногт ажиллах цаг	цаг	24
6	Хоногт ажиллах бүтээлт цаг	цаг	20
7	Цаг ашиглалтын коэффициент	-	0.83
8	Жилд ногдох төлөвлөгөөт засварын хоног	хоног	49
9	Жилд ажиллах хоног	хоног	316
10	Жилийн календарь цаг	цаг	8,760
11	Жилд ажиллах цаг	цаг	7,584
12	Жилд ажиллах бүтээлт цаг	цаг	6,320

1.5.2. Ил уурхайн уулын ажлын календарьчилсан төлөвлөгөө

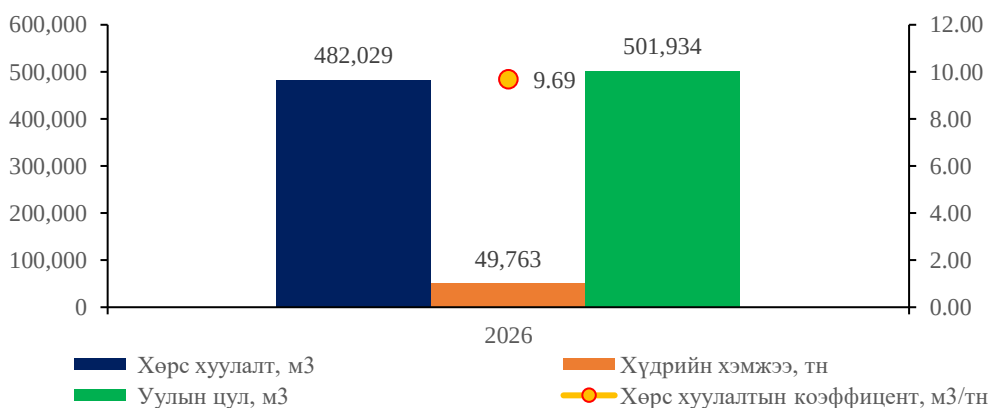
Ил уурхайн уулын ажлын календарьчилсан төлөвлөлтийг ордын уул геологийн нөхцөл, хүдэр баяжуулах үйлдвэрийн хүчин чадал болон олборлолтод ажиллах техникүүдийн хүчин чадалд тулгуурлан гүйцэтгэсэн. Ордыг ил аргаар ашиглах 1 жилийн хугацаанд нийт 501.9 мян.м³ уулын цул үүнээс 49.8 мян.тн хүдэр олборлож, 482.03 мян.м³ хөрс хуулна. Хөрс хуулалтын дундаж коэффициент 9.69 м³/тн байна. Ил уурхайн төлөвлөлтийн 3-н хэмжээст загварчлалыг зураг 3-т, ил уурхайн уулын ажлын календарьчилсан төлөвлөгөөг доорх хүснэгтэд үзүүлээ.

Зураг 3. Ил уурхайн төлөвлөлтийн 3-н хэмжээст загварчлал

Хүснэгт 7. Ил уурхайн уулын ажлын календарьчилсан төлөвлөгөө

Ашиглалтын жил	Уулын цул, м ³	Хөрс хуулалт, м ³	Хүдрийн хэмжээ, тн	Хөрс хуулалтын коэффициент, м ³ /тн
2026	501,934	482,029	49,763	9.69
Нийт	501,934	482,029	49,763	9.69

Зураг 4. Ил уурхайн уулын ажлын календарьчилсан төлөвлөгөө

1.5.3. Хүдэр олборлолтын төлөвлөгөө

А болон Б ил уурхайн 1.48 гр/тн алтны агуулга бүхий 49,763 тн хүдэр олборлож 73.7 кг алт олборлохоор байна. Ил уурхайн олборлолтын төлөвлөгөөг дараах хүснэгтэд үзүүлээ.

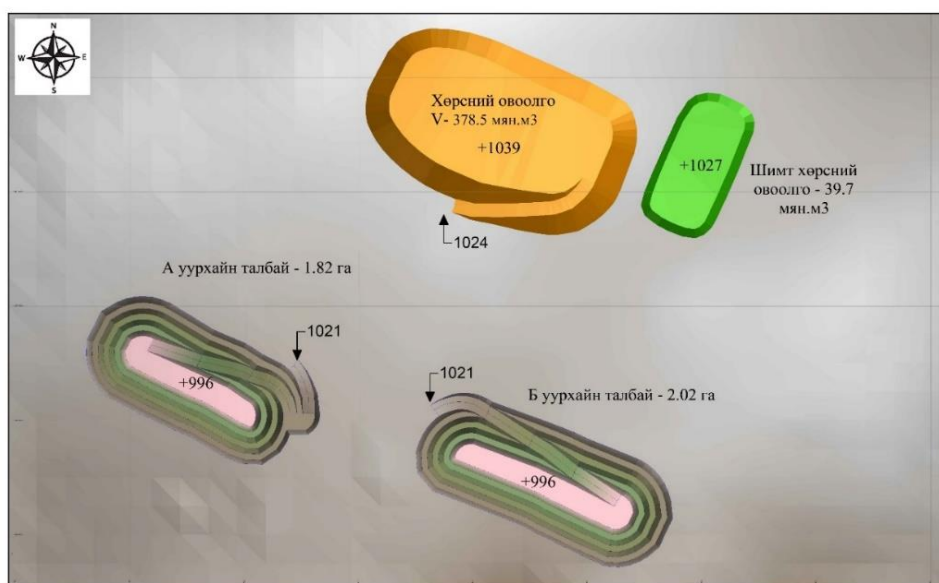
Хүснэгт 8. Хүдэр олборлолтын төлөвлөгөө

Ашиглалтын жил	Хүдрийн хэмжээ, тн	Дундаж агуулга	Металлын нөөц
		гр/тн	кг
2026	49,763	1.48	73.7
Нийт	49,763	1.48	73.7

1.6. Хөрс хуулалтын ажлын төлөвлөгөө

Шартолгойн ордыг ил болон далд уурхайн аргаар ашиглахаар төсөлд тусгасан ба А-I болон В-I хүдрийн биетийн хувирлын бүс дэх хэсгийг ил уурхайгаар тус тусад нь ашиглана. Ашиглах дарааллын хувьд А ил уурхайн хүдрийн биетийг түрүүлж ашиглах ба хуулах хөрсийг гадаад овоолгын талбайд тээвэрлэж овоолно. Б ил уурхайн хөрсийг А уурхайд үүссэн хоосон орон зайд нөхөн дүүргэж ажиллана. А уурхайгаас 224,079 м³ хөрс хуулж 25% сийрэгжих ба сийрэгжсэнээр 280,098.8 м³ хөрсийг гадаад овоолгод хураана, харин Б уурхайгаас гарах 257,950 м³ хөрсийг А ил уурхайн хоосон орон зайд дүүргэх ба үлдэгдэл сийрэгжсэн 98,358.5 м³ хөрсийг гадаад овоолгод хураахаар төсөлд тусгасан ба хөрсний гадаад овоолгод 387,457.3 м³ хөрсийг овоолно.

Далд уурхайн ашиглалтын 3-р жилээс далд уурхайн дээд түвшин болох +940 м түвшний ашиглалт дуусч ил уурхайнуудын ёроол дахь хамгаалалтын цулыг нурааснаар Б уурхайн нөхөн дүүргэлтийн ажил эхэлнэ.

Зураг 5. Уурхайн хөрсний овоолго талбайн төлөвлөлт

1.7. Гадаад овоолгын талбайн сонголт ба овоолгын тооцоо

Хөрсний гадаад овоолго. Гадаад овоолгын талбайд нийт 378,457.3 м³ хөрс чулуулгийг байрлуулахаар төлөвлөсөн байна.

Овоолгыг 15 м өндөртэй нэг давхраар байгуулна. Овоолгын давхрын налуу 31°, ажлын бус хажууд 18-22° болтол налуулж, нөхөн сэргээнэ. Гадаад овоолгын талбай нь нийт 3.03 га талбайг эзэлж байна.

Ил уурхайн өрөмдлөгийн ажил. Шартолгойн ордын хүдэр агуулагч чулуулаг (кварц) нь дундлаг найрлагатай галт уулын чулуулаг болох пропилитийн хувиралд орсон андезит юм.

Алтны эрдэсжилт агуулагч судлын биет нь хил заагийн хэсгээр шаварлаг хувиралд орсон цагаан, хөх саарал өнгөтэй, тектоникийн идэвхжилд орсон хэсэгт хүчтэй ан цавшил ихтэй, төмрийн усан исэл, сульфидын (пирит) нэг чиглэлийн үелсэн нарийн судланцраас тогтоно.

Тус ордын илээр ашиглах гүн нь 24 м бөгөөд энэ нь өгөршлийн бүсэд хамаарна. Иймд чулуулгийн физик-механикийн шинж чанарыг үндэслэн чулуулгийн бат бөхийн коэффициентыг проф. Протодеяконовын ангиллаар хөрс болон хүдэрт $f = 4-6$ -аар авав. Ил уурхайгаар ашиглах хэсгийн чулуулгийн бат бөхийн зэрэглэл нь өрөмдлөгөөр дунд зэргийн ангилалд хамаарч байгаа тул уулын цулыг өрөмдлөг-тэсэлгээний аргаар сийрэгжүүлэхээр төсөлд тусгалаа. Үндсэн чулуулгийг хучсан дөрөвдөгчийн хурсдыг экскаватораар шууд утгаж ачна. Үржил шимт өнгөн хөрсийг бульдозер, ачигчийн тусламжтайгаар урьдчилан хуулна.

Ордын ил уурхайн хүрэн дэх чулуулгийн физик, механик шинж чанар зэргийг харгалзан үзэж Epiroc фирмийн D65 маркийн өрмийн машин сонгон авч бүтээлийн болон хэрэгцээний тооцоог хийсэн. Өрмийн машины техникийн тодорхойлолтыг дараах хүнэгтүүдэд харууллаа.

Хүснэгт 9. Өрмийн машины техникийн тодорхойлолт / Epiroc D65/

Д/д	Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Epiroc D65	Зураг
1	Өрмийн хошууны диаметр	мм	89	
2	Штангийн нийт урт	м	33.0	
3	Хошууны эргэлтийн давтамж	сек-1	1.8	
4	Мушгих момент	н.м	3,000	
5	Хөдөлгүүрийн чадал	кВт	261	
6	Явах ангийн хурд	км/цаг	2.5	
7	Үндсэн хөдөлгүүрийн төрөл	-	Дизель	
8	Масс	тн	23.0	
9	Түлшний савны хэмжээ	л	680	
10	Урт	м	11.2	
11	Өргөн	м	2.50	
12	Өндөр	м	3.30	

Хүснэгт 10. Өрмийн машины бүтээлийн тооцоо

Д/д	Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Хөрс	Хүдэр
1	Жилийн календарь хоног	хоног	365	365
2	Төлөвлөгөөт засварын хоног	хоног	91	91
3	Жилд ажиллах бодит хоног	хоног	274	274
4	Жилд ажиллах бодит цаг	цаг	5,475	5,475
5	Чулуулгийн бат бэхийн коэффициент	-	10	8
6	Чулуулгийн нягт	тн/м3	3	3
7	Цооногийн диаметр	м	0	0
8	Чулуулгийг бутлахад шаардагдах тэнхлэгийн даралт	кН	88	64
9	Хошууны эргэлтийн давтамж	сек-1	2	2
10	Өрөмдлөгийн техникийн хурд	м/ц	42	48
11	Операторын ур чадварыг тооцох итгэлцүүр	-	1	1
12	Мөргөцөг дахь ахилт шилжилтийг тооцох итгэлцүүр	-	1	1
13	Өрмийн машины цагийн бүтээл	м	35	40
14	Өрмийн машины ээлжийн бүтээл	м	353	403
15	Өрмийн машины хоногийн бүтээл	м	706	807
16	Өрмийн машины жилийн бүтээл	м	193,135	220,907

17	Жилд өрөмдөх өрөмдлөгийн хэмжээ	м	24,950	1,139
18	Шаардлагатай өрмийн машины тоо (тооцооны)	ш	0.1	0.01
19	Шаардлагатай өрмийн машины тоо (бодит)	ш	1	1

1.8. Тэсэлгээний ажил

Ил уурхайн тэсэлгээний ажилд энгийн тэсрэх бодис анфо /ANFO/ болон усанд тэсвэртэй эмульсийн тэсрэх бодисыг хэрэглэхээр төсөлд тусгасан. Тэсэлгээний ажлыг хөрс болон хүдэрт 7-14 хоногт 1 удаа явуулахаар тооцсон байна.

Хүснэгт 11. Тэсэлгээний ажлын үндсэн үзүүлэлтүүд

Д/д	Үзүүлэлтүүд	Хэмжих нэгж	Хөрс	Хүдэр
1	Уулын цул	мян.м3	482.0	19.9
4	Доголын өндөр	м	6.0	6.0
5	Эгнээ хоорондын зай	м	4.6	4.6
6	Цооног хоорондын зай	м	4.2	3.8
7	Түгжээсний урт	м	1.2	1.2
8	Илүү өрөмдлөгийн гүн	м	1.2	1.2
9	Цооногийн диаметр	м	0.1	0.1
10	Цэнэгийн урт	м	6.0	6.0
11	ТБ-ын цэнэглэлтийн нягт	кг/дм3	0.5	0.5
12	1 м цооногт орох ТБ-ын хэмжээ	кг/м	2.6	2.6
13	1 цооногт орох ТБ-ын хэмжээ	кг/цооног	15.4	15.4
14	ТБ-ын бодит зарцуулалт	кг/м3	0.5	0.5
15	Өрөмдлөгийн ажлын хэмжээ, /Хөрс/	мян.м	24.9	1.1
17	Энгийн ТБ-ын хэрэглээ	тн	172.1	7.1
18	Эмульсийн ТБ-ын хэрэглээ	тн	73.8	3.0
16	Нийт тэсрэх бодис, хөрс	тн	245.8	10.2
20	Тэсэлгээний мөчлөг	хоног	14.0	7.0
21	Жилд хийх тэсэлгээний тоо	удаа	20.0	40.0
22	Нэг удаагийн тэсэлгээгээр тэслэх хөрсний хэмжээ	мян.м3	24.1	0.5
24	Цооногийн тоо	ш	4,159.0	190.0
25	Өдөөгч, 300 гр	ш	4,159.0	190.0
26	Цооногийн холбогч хэрэгсэл, Noneldet SD 6 м	ш	4,159.0	190.0
27	Гадаргуун холбогч хэрэгсэл, Noneldet MS 6 м	ш	4,159.0	190.0
28	Галлах шугам, Nonel 500 м	ш	20.0	40.0

Тэсэлгээгээр үүсэх нурлын тооцоо: Тэсэлгээний дараа үүсэх нурал нь доголын өндөр болон нэгэн зэрэг тэслэгдэх чулуулгийн хэмжээ зэргээс хамаарах ба хөрс болон хүдрийн доголд хийх тэсэлгээгээр үүсэх нурлын тооцоог дараах хүснэгтэд үзүүлээ.

Хүснэгт 12. Тэсэлгээгээр үүсэх нурлын үзүүлэлт /бүтэн догол/

Д/д	Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Хөрс	Хүдэр
1	Чулуулгийн тэслэгдэх чанарыг тооцох итгэлцүүр	-	2	2
2	Цооногийн налуугийн өнцгийг тооцох итгэлцүүр	-	1	1
3	Богино удаашралын хугацаанаас шидэлтийн зай хамаарах итгэлцүүр	-	0.9	0.9
4	Чулуулгийн сийрэгжилтийн коэффициент	-	1.3	1.3
5	Тэсэлгээгээр үүсэх нурлын өргөн	м	4.0	0.1
6	Тэсэлгээний блокийн хөндлөн огтлолын талбай	м2	4.02	0.08
7	Тэслэгдсэн чулуулгийн нурлын хөндлөн огтлолын талбай	м2	1300	1300
8	Олон эгнээгээр тэслэхэд үүсэх нурлын дээд өргөн	м	57.4	57.4

9	Тэслэгдсэн чулуулгийн трапец хэлбэрийн хөндлөн огтлолтой нурлын өндөр	м	6.6	5.8
----------	--	---	-----	-----

Ил уурхайн тээвэр. Уурхайн хөрс, хүдэр тээвэрлэлтийн ажлыг Howo 371 маркийн 40 тн-ийн даацтай, 22 м3 тэвшний багтаамжтай автосамосвалыг үргэлжлүүлэн ашиглахаар ТЭЗҮ (тодотгол)-д тусгасан. Ил уурхайгаас гарах хөрсийг автосамосвалаар тээвэрлэн зүүн хойд талд байрлах гадаад овоолгод хураана. Хөрс тээвэрлэлтийн дундаж зай 0.6 км байна. Исэлдсэн хүдрийг баяжуулах үйлдвэрийн бутлах цехийн хажууд байрлах хүдрийн овоолгод хураана. Хүдэр тээвэрлэлтийн дундаж зай 1.1 км байна.

ХОЁР. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИЖ БУЙ НУТГИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

2.1. Төсөл хэрэгжиж буй нутгийн цаг уур, уур амьсгалын нөхцөл

Дорноговь аймаг бүхэлдээ говийн бүсэд хамаардаг, говь хээр хосолсон нутагтай. Эх газрын эрс тэс уур амьсгалтай, зуны улиралд +41 хэм хүртэл халж, өвлийн улиралд -40 хэм хүртэл хүйтэрдэг. Салхины дундаж хурд 4.2-4.6 м/сек, зарим үед 35 м/сек хүртэл ширүүсэх тохиолдол бий. Цаг агаарын тааламжгүй нөлөөлөл болох хүчтэй цасан ба шороон шуурга, ган, зудын аюул цөөн бус удаа тохиодог, сүүлийн жилүүдийн хуурайшилтын улмаас цөлжилтийн явц хурдасч байна. Говийн эмзэг байгалийг нөхөн сэргээх боломж хязгаарлагдмал. Гадаргын усны нөөц бараг үгүйгээс гүний усыг татаж ахуй амьдрал болон мал аж ахуй, газар тариалангийн үйлдвэрлэлд ашигладаг.

Эрдэнэ сумын уур амьсгалын хувьд хуурайдуу, дулаавтар мужид багтдаг. Эх газрын эрс тэс уур амьсгалтай, агаарын температурын үнэмлэхүй их хэмжээ нь 33.6⁰С, өвөлдөө хүйтэн боловч, зундаа аагим халуун болно. Харин зуны улиралд агаарын температур дундажаар 23.5⁰С дулаан, гэтэл өвөл нь дундажаар -15.8⁰С хүйтэн болдог нь дулаан, хүйтний хэлбэлзэл ихтэй. Өвөлдөө цас орон шуурч, хавартаа шороон шуурга ихтэй.

1 дүгээр сарын дундаж температур нь	-12.8 ⁰ С
7 дугаар сарын дундаж температур нь	+20.4 ⁰ С
Жилийн салхины дундаж хурд	8 м/с
Жилийн хур тунадасны нийлбэр хэмжээ	123.9 мм

Уур амьсгалын улирлын шинж. Нарны цацрагийн жилийн явцаас хамааран сэрүүн бүсэд жилийн дөрвөн улирал ээлжилдэг. Тухайн орон нутгийн хотгор гүдгэр, газрын гадаргын шинж зэргээс хамааран улирлын шинж газар бүр харилцан адилгүй байдаг. Дорноговь аймгийн уур амьсгал нь Монгол орны бусад нутгийн нэгэн адил эх газрын эрс тэс шинжтэй. Энд өвөл нь хүйтэн бөгөөд удаан үргэлжилнэ. Зун нь богино, халуун болдог. Хавар, намрын улиралд цаг агаар тогтворгүй эрс өөрчлөгдөж байдаг.

Өвөл. Дорноговь аймгийн нутагт дунджаар 11 дүгээр сарын 2-оос 15-ны үед эхэлж, 3 –р сарын 7- 24-ны орчмоор дуусч нийтдээ 110-140 хоног үргэлжилнэ. Өвлийн улиралд цаг агаар гол төлөв цэлмэг тогтуун байдаг. Жилийн хамгийн хүйтэн 1-р сарын дундаж агаарын температур -15.8...-20.7 ⁰С хүйтэн, үнэмлэхүй хамгийн бага температур Сайншанд, Замын -Үүд орчмоор -41.4...41.5⁰С, Мандах, Хөвсгөл сумын нутгаар -34.5...-37.0⁰С хүрч хүйтэрсэн байна. Өвөлд 9.8-14.7мм хур тунадас унана.

Хавар. Дорноговь аймгийн нутагт 3-р сарын 7-24-ны орчмоор эхэлж 4-р сарын 29-өөс 5-р сарын 13 хүртэл 50 гаруй хоног үргэлжилдэг. Хоногийн дундаж агаарын температур түргэн нэмэгдэж 3 дугаар сарын 23-аас 4-р сарын 8-ны үед 0⁰С–г давж дулаардаг. Хаврын улиралд агаарын температурын хэлбэлзэл ихсэж, салхины хурдны их утга ажиглагдан, чийг багасч агаар хуурайшдаг. Мөн цаг агаар огцом өөрчлөгдөж тогтворгүй байдаг байна. Салхины дундаж хурд 4.4 -5.7м/с, хамгийн их хурд нь 42 м/с /Сайншанд/ хүрсэн байна. Агаарын чийгшлийн бага утга ажиглагдаж 4-5-р сард 24-37% болтлоо буурдаг байна.

Зун. Тус аймгийн нутгаар зуны улирал 4-р сарын 29-өөс 5-р сарын 13-ны үеэр эхэлж 9-р сарын 15-аас 10-р сарын 3-ны орчмоор дуусч нийтдээ 120-157 хоног үргэлжилнэ. Жилийн

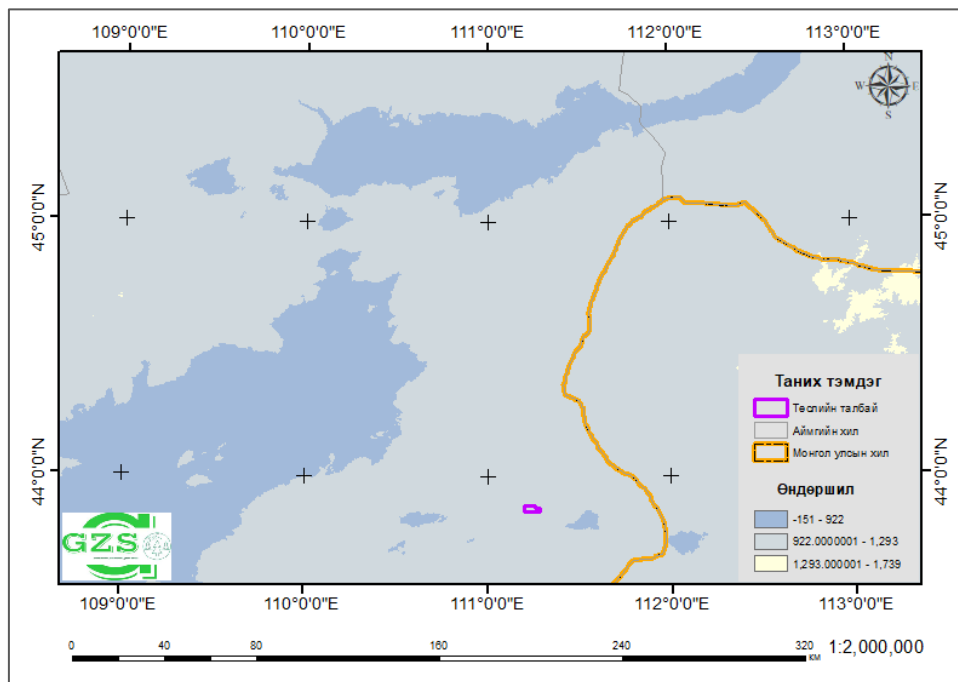
хамгийн дулаан 7-р сарын дундаж агаарын температур нутгийн зүүн өмнөд болон төв хэсгээр 23.1°C , баруун хэсгээр 21.3°C , хойд хэсгээр 18.7°C байна. Энэ улиралд жилийн хур тунадасны дийлэнх хэсэг нь 88-92% буюу 91-179.1мм нь ордог байна. Агаарын үнэмлэхүй хамгийн их температур Нутгийн төв, өмнөд, зүүн хэсгээр $41.5-41.6^{\circ}\text{C}$, нутгийн баруун болон хойд хэсгээр $38.6-39.6^{\circ}\text{C}$ хүрч халсан байна.

Намар. Тус нутгаар намрын улирал 9-р сарын 15-аас 10-р сарын 3-ны үеэр эхэлж, 11-р сарын 2-оос 15-ны хооронд дуусах бөгөөд нийтдээ 40-50 орчим хоног үргэлжилдэг. Хоногийн дундаж агаарын температур 10-р сарын 19-өөс 11-р сарын 2-ны үед 0°C -ыг дайрч хүйтэрдэг. Салхины хурд ихэсч 2.8-3.9м/с болно. Хур тунадас багасч намрын эхний сард 2.8-5.9мм хур тунадас унана.

2.2. Газрын гадарга, геоморфологи

Ордын талбай нь говийн их мужид хамаарах говийн бэсрэг уулс дунд тэгшивтэр гадарга зонхилсон, намхан хэлхээ уулс, өргөн уудам хөндий тэдгээрийн дунд сунаж тогтсон жижиг толгодууд нь далайн түвшингээс дээш дунджаар 1100 м -т өргөгдсөн байх бөгөөд хамгийн өндөр цэг нь Улаанчулуут уул 1436.1 м.

Ус чийг бага, хуурай салхи ихтэй учир ургамлын бүрхэвч тачир сийрэг. Говийн цөлөрхөг хээрийн бүсэд зохицсон ургамал зонхилон ургах ба хазаар, агь, гоёо, таана, бударгана, хөмүүл, эмийн ургамлаас чихэр өвс, цульхир, хулангийн ундаа ургадаг ба бутлаг ургамлаас харгана, шавгаг загсгал, модлог ургамлаас хайлаас, тоорой, заг, сухай зэрэг ургадаг.

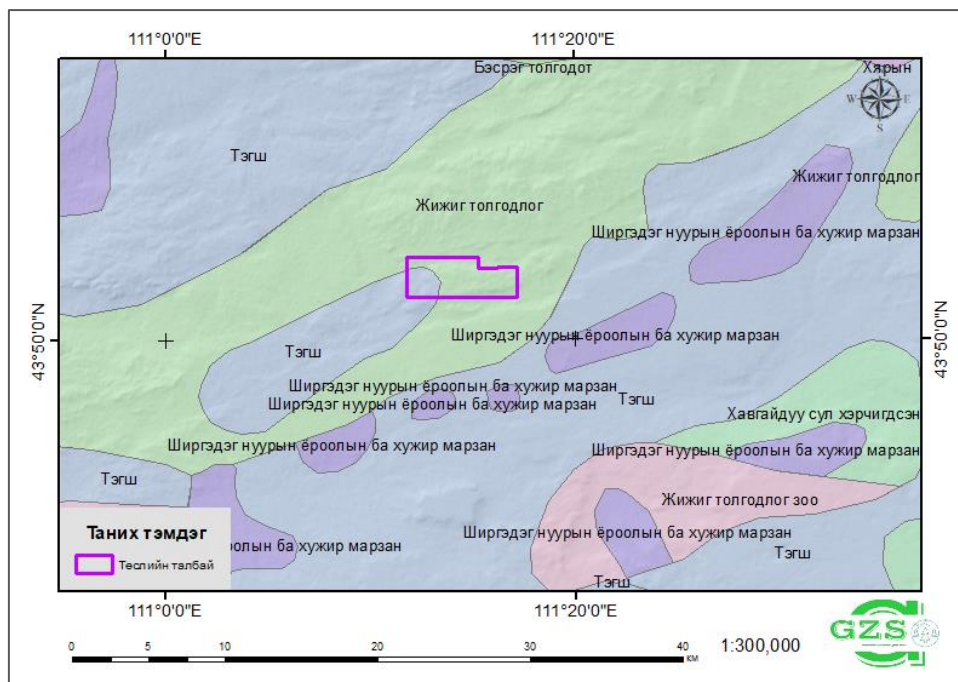
Зураг 6. Төсөл хэрэгжих талбайн өндөршил

Энэхүү судалгааны талбай нь Хэнтийн уулархаг мужийн урд үзүүр ба говийн мужийн завсрын бүсэд байрлана.

Тэгш тал гадаргуутай хэсгүүд нь цэрдийн хотгоруудтай орон зайн хувьд давхцах ба үнэмлэхүй өндөржилт нь дунджаар 1260 м, харьцангуй өндөржилт нь 10-50 м-т хэлбэлзэнэ.

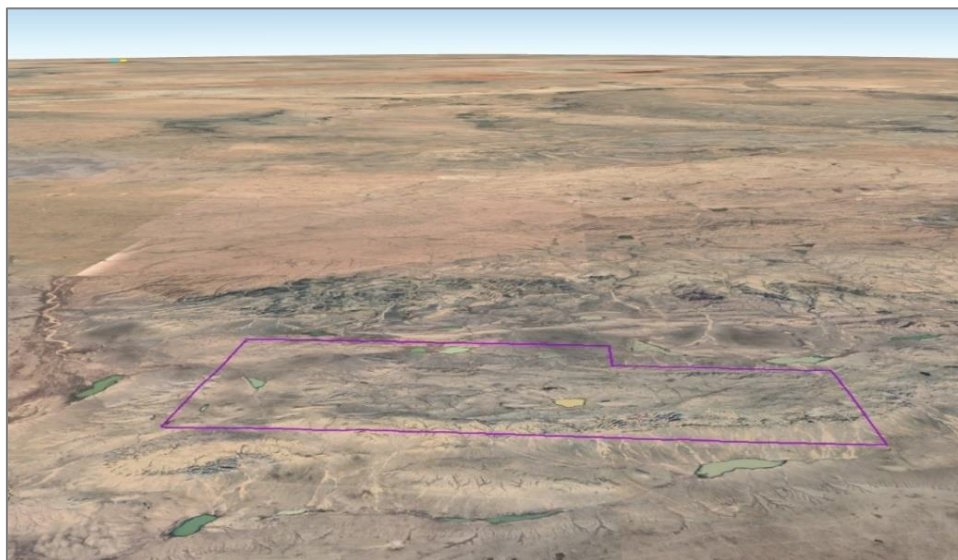
Геоморфологийн хэв шинж. Их Монголын намхан уулс, ухаа толгод, элсэрхэг тал, жижиг цав бүхий заримдаг цөл, цөлийн бүсэд хамаарна.

Энэ бүс нь үлдэгдэл уул хад, ухаа толгод, гүвээ, нуруу, зоо бүхий тектоник – элэгдлийн, элэгдэл – идэгдлийн явц зонхилсон талархаг нутаг юм. Ордын талбай нь 1-рт, тектоник-элэгдлийн өргөгдмөл гадаргуу; 2-рт, элэгдэл - идэгдлийн гадаргуу; 3-рт, хуримтлалын гадаргуу; 4-рт галт уулын хотгор гүдгэр гадаргуу гэсэн гарал үүслийн дөрвөн төрөлд ялгагдаж байна.

Зураг 7. Төслийн талбайн геоморфологи

Төслийн талбай орчмын геоморфологийн зургаас харахад жижиг толгодлог, тэгш гадаргуу, ширгэдэг нуурын ёроолын ба хужир марзан бүхий хэсэгт хамаарч байна.

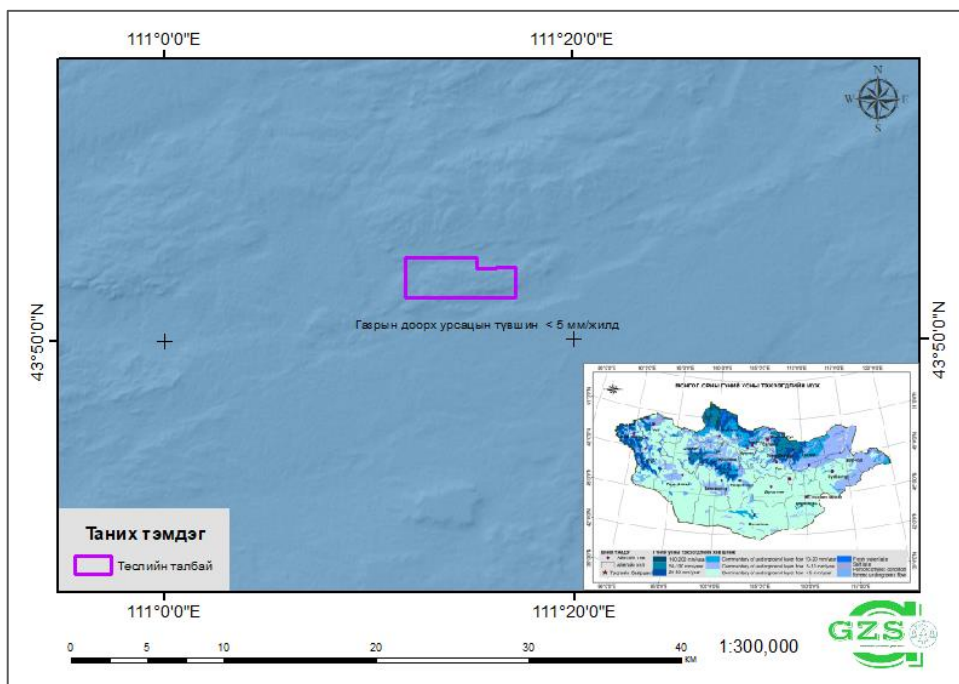
Зураг 8. Төслийн талбайн газрын гадарга

2.3. Геологийн тогтоц, хөрс үүсгэгч эх чулуулаг

Тус ордын талбай нь региональ бүтцийн хувьд Өвөр Монголын ба Өмнөд Монголын гэсэн хоёр томоохон атираат системийн хэмжээнд Нүхт даваа, Еншөө, Хутаг уул, Сулинхээрийн бүсэд хамаарна.

Геологийн тогтоцын хувьд ордын талбай орчмын ихэнх хэсгийг дунд пермийн дэл-овоот формацийн вулканоген-тунамал чулуулаг эзлэх ба хойд хэсгээр хожуу Юрийн Эрдэнэтолгой бүрдлийн улаан ягаан өнгийн жижиг-дунд мөхлөгт шүтлэг боржингийн биет, баруунаас зүүн хойш суналтай нягт цул, шаравтар саарал, ягаавтар өнгөтэй риолит, риодацитын дэл судлуудаар зүсэгдэж, хил заагийн хувиралд бага зэрэг орсон байдаг. Мөн багахан хэсэгт плейстоцен, голоцены сэвсгэр хурдсаар хучигдана. Давхарга зүй:

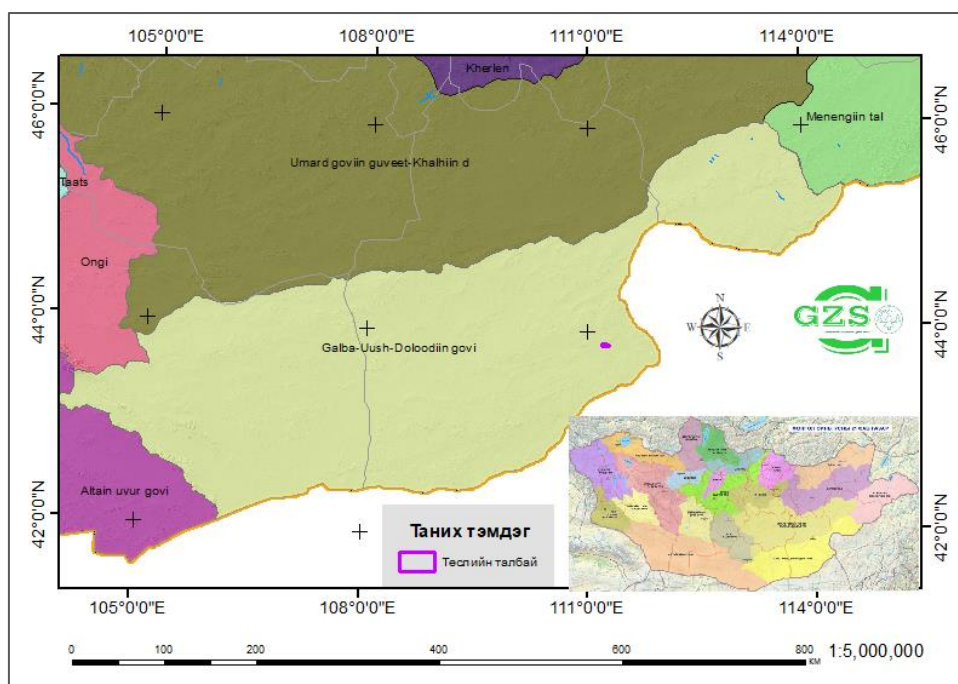
- Доод пермийн Байрам-овоо, Харнүдэн формац;
- Дунд пермийн Дэл-овоот формац;
- Дунд-дээд юрийн Эрээн-уул формац;
- Дээд цэрдийн Баянширээ, Баруунгоёот формац;
- Эоцений Хөвсгөл формац;
- Дөрөвдөгчийн (плейстоцен ба голоцений) сэвсгэр хурдас.

Зураг 9. Төслийн талбай орчмын геологийн тогтоц

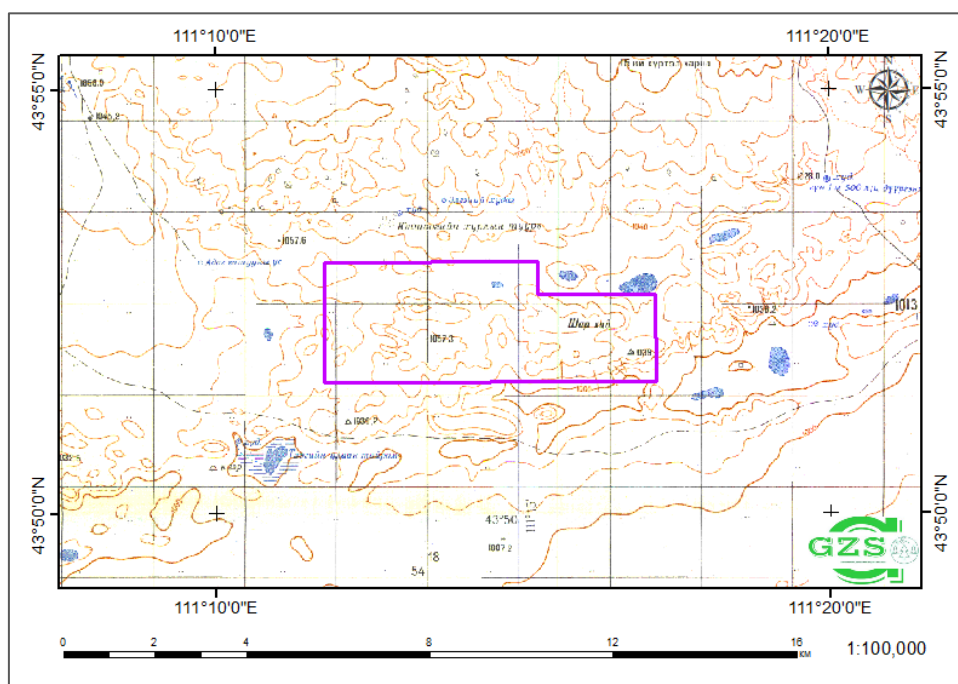
2.4. Гадаргын ус

“Мандговь” ХХК-ийн “Шар толгойн алтны үндсэн ордыг ил ба далд уурхайн аргаар ашиглах” төсөл нь Дорноговь аймгийн Эрдэнэ сумын нутаг дэвсгэрт хэрэгжинэ. Монгол орны гол, мөрөн, түүний сав газрын хэмжээ, байгалийн нөхцөл, урсац бүрэлдэх зүй тогтол, нөөцийн хуваарьлалт, байгалийн болон засаг захиргааны хил хязгаарыг үндэслэн Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2009 оны 332 дугаар тушаалаар Монгол орны нутаг дэвсгэрийг усны 29 сав газарт хувааж, хил хязгаарыг нь тогтоож өгсөн байдаг бөгөөд тус төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэр нь Галба Өөш Долоодын говийн сав газарт хамаарна.

Зураг 10. Галба-Өөш-Долоодын говийн сав газрын байршил

Төслийн талбай орчмоор байнгын урсцтай гол, горхи байхгүй бөгөөд төслийн талбайн эргэн тойронд шургадаг нуур тааралдана.

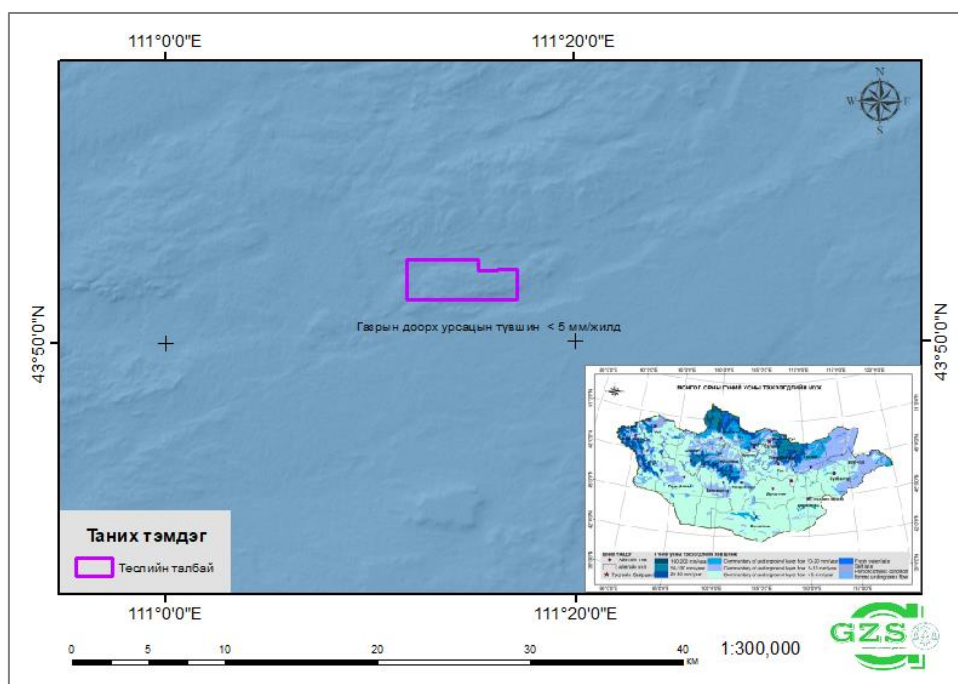
Зураг 11. Төслийн талбай орчмын гадаргын ус

2.5. Газрын доорх ус

Ордын гидрогеологийн нөхцөл. Шартолгойн орд нь дээд пермийн дэл овоотын формацын вулканоген чулуулагт агуулагдсан байдаг. Дэл овоотын формацын чулуулаг нь шаргал, бор шаргал өнгийн риолит, риодацит, хөх, хөхөвтөр саарал өнгийн дацит, трахидациит, хар ногоон өнгийн андезидацит, дацитаас тогтох бөгөөд эдгээр чулуулгууд нь зүүн хойш

суналтай томоохон хагарлын бүс болон түүнийг дагаж үүссэн гидротермаль процессын нөлөөгөөр хувирлууд нилээд ажиглагдана.

Ордын хүрээнд өрөмдсөн олон тооны цооногуудын керний бичиглэлээр бялхмал чулуулгийн дээд идэвхтэй ан цавжилтын бүсийн зузаан нь 25 м -ээс хэтрэхгүй, дунджаар 21 м байх ба түүнээс доош ан цавжилт багасч цул, нягт болох ба идэвхтэй ан цавын бүсэд, ан цавуудад лимонит болон төмрийн усан ислүүдийн наалдац ажиглагдана. Цооногуудын керний бичлэгүүдээс харахад өгөршлийн ан цавшилт нь жигд бус тархалттай, зарим хэсэгтээ шаварлаг материалаар дүүргэгдсэн байх нь ажиглагдсан. Газрын доорх ус нь ан цавшилтын дээд бүсэд чөлөөт гадаргуутайгаар байрлана. Идэвхтэй ан цавшилтын бүсэд ус агуулагч ан цавшилтын зузаан нь 3-7 м, тектоник хагарлын дагуу хааяа 14.1 м хүрнэ. Ерөнхийдөө усжилт муутай. Газрын доорх усны тогтонги түвшин нь 19.1-24.4 м -т байрлана.

Зураг 12. Нөхөн сэргээгддэг нөөцийн тархалт

Нөхөн сэргээгддэг нөөц гэж жил бүр хур тундасын нэвчилт, гадаргын усны нэвчилт шүүрэлт, хажуугийн урсгалын нөлөөгөөр дахин бүрэлдэх боломжтой усны хэмжээг хэлнэ. Нөхөн сэргээгддэг нөөцийн тархалтын зургаас харахад төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэр нь газрын доорх урсгалын түвшин жилд 5 мм-ээс бага хэсэгт хамаарч байна.

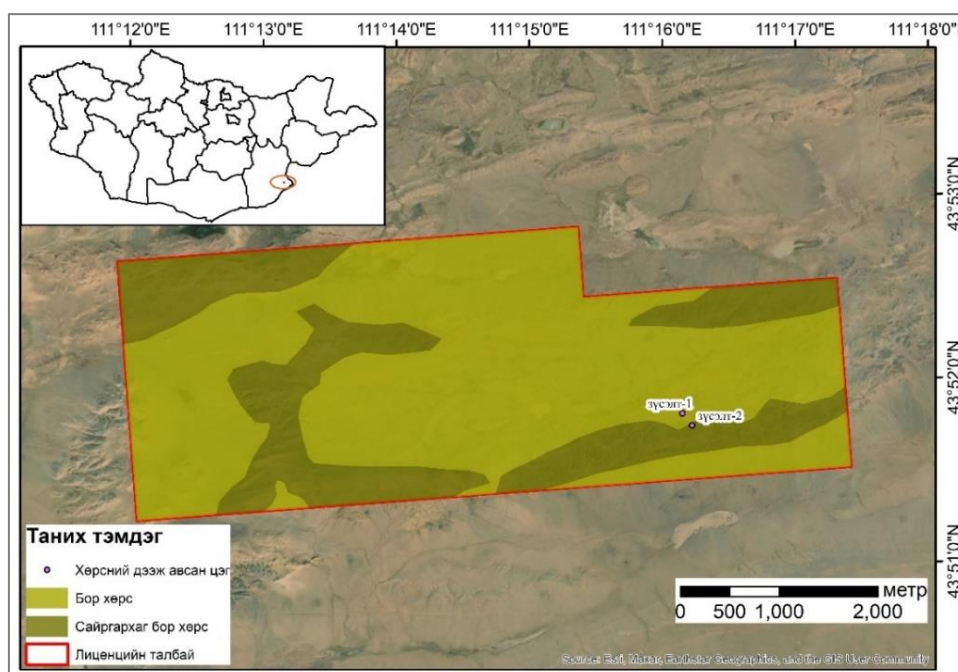
Тус бүс нутгийн гүний ус нь сийрэг мезокайнозоны чулуулгийн цогц ба дөрөвдөгч аллювиал хурдаст хамаарна. Гүний усны үндсэн хэсэг нь инфильтрацийн үүсэлтэй бөгөөд тиймдээ ч түүний түвшингийн горим нь агаар мандлын хур тунадаснаас шууд хамааралтай. Үндсэн чулуулгийн усжилт нь нийт талбайгаар жигд бус бөгөөд уулын чулуулгийн ан цавт байдлаас хамаарна. Дөрөвдөгч хурдсын нимгэн бүрхүүл доорх хөндийд орших үндсэн чулуулаг болон тектоник эвдрэлтэй газарт ерөнхийдөө хамгийн их ан цав оршино.

2.6. Хөрсөн бүрхэвч

Төслийн талбайд тархсан хөрсөн бүрхэвч нь монгол орны хөрсний ангиллаар Говийн их мужийн өргөргийн бүсшилтэй нутагт багтах бөгөөд заримдаг цөлийн хөрсний дэд бүсийн Алтан ширээн тойрогт багтдаг. Энэхүү судалгааны бүс нутагт хөндий, нам газраараа бор, жижиг уулсын

ойр орчим сайргархаг бор хөрс тархдаг бөгөөд бидний судалгааны талбайд 493 га талбайд сайргархаг бор, 1219 га-д бор хөрс тогтворжжээ.

Говийн хөрс учир өнгөн хэсэгт ялзмагт давхарга байхгүй бөгөөд өнгөн хэсэгт чулууны агууламж 40 %-оос бага байна. Ялзмагийн агууламж 0.7-1 %-ийн хооронд байдаг. Бас нэг гол онцлог шинж бол өнгөн үеэс эхлэн карбонатын агууламжтай байдаг. В үе давхаргад сайр чулууны агууламж өсдөг. Мараалаг хөрсний хувьд баганан бүтэц үүсгэн орших бөгөөд давсны агууламж өндөр байдаг онцлогтой. Давссаг дасан зохицсон ургамал ургасан байна. Ширхгийн бүрэлдэхүүнээр мараалаг хөрс хөнгөн шавранцар, заримдаа шавранцар хөрс зонхилно. Бор хөрсний хувьд илүүтэй элсэнцэр, хөнгөн шавранцар байна. Урвалын орчин хөрсний дээд давхаргуудад сул шүлтлэг буюу түүнтэй ойролцоо, доод давхаргуудад шүлтлэг шинжтэй. Мараалаг бор хөрс бол давсны агууламж өндөр, үүнийгээ дагаад урвалын орчин бүхэл үе давхаргын хувьд шүлтлэг байх хандлагатай.

Зураг 13. Төслийн талбайн хөрсөн бүрхэвчийн зураг

2.7. Ургамлан нөмрөг

Төслийн талбайд 19 овог, 43 төрөлд хамаарах нийт 55 зүйл гуурст ургамал бүртгэгдсэн бөгөөд үүнээс олон наст үетэн, алаг өвс, сөөг сөөгөнцөр ургамал зонхилж байна. Ургамалжилтын хувьд цөлөрхөг хээрийн бүсэд хамаарах бөгөөд төлөгчдүү боролзот, хазаар өвс–сайрын хялганат, нэг наст бүхий дэрст гэсэн 3 бүлгэмдэл тархаж байна.

Зураг 14. Төсөл хэрэгжих талбайн ургамлан нөмрөг

Талбайн ургамлан нөмрөг нь байгалийн унаган төрхөө харьцангуй хадгалсан, бэлчээрийн ашиглалтад өртдөг боловч талхагдал багатай нөхцөлтэй байна. Ургамлын тусгагийн бүрхэц судалгааны цэгүүдэд 26–57%-ийн хооронд хэлбэлзэж, ургамлын ургац болон зүйлийн бүрдэл нь тухайн жилийн хур тунадас, цаг уурын нөхцөлөөс хамаарах шинжтэй байв.

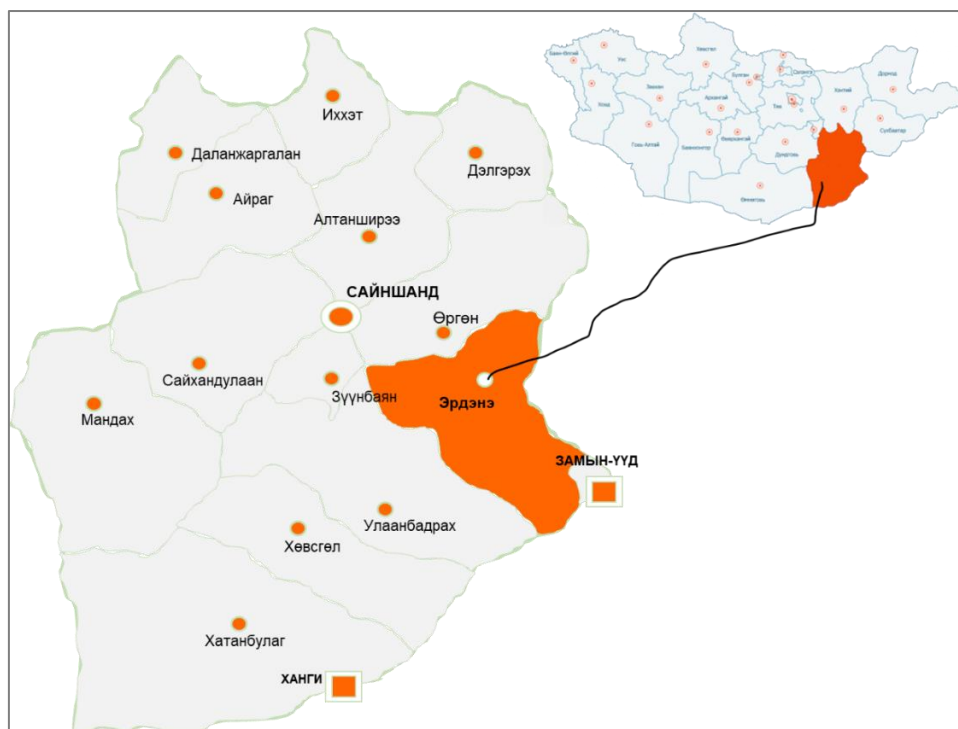
Судалгаагаар хамгаалалтын ач холбогдол бүхий ургамлууд бүртгэгдсэн бөгөөд үүнд Нангиад зээргэнэ (*Ephedra sinica*), Өргөст ортууз (*Oxytropis aciphylla*), Монгол бүйлс (*Amygdalus mongolica*) зэрэг ховор ургамлууд, мөн Монголын Улаан дансны үнэлгээгээр устаж болзошгүй (EN), эмзэг (VU), ховордож болзошгүй (NT) ангилалд хамаарах зүйлүүд тохиолдож байна. Түүнчлэн завсрын унаган болон гоц ашигт ургамлын зүйлүүд бүртгэгдсэн нь тухайн нутгийн ургамлын аймаг экологийн хувьд тодорхой ач холбогдолтой болохыг харуулж байна.

2.8. Нийгэм эдийн засгийн хөгжил

Дорноговь аймаг нь Монгол улсын зүүн аймаг бөгөөд 1931 онд байгуулагдсан. Тус аймаг эх орны зүүн өмнөд хязгаарын 109.4 мян.км² нутгийг эзлэн оршдог бөгөөд Өмнөговь, Дундговь, Говьсүмбэр, Хэнтий, Сүхбаатар аймгуудтай хил залган оршдог. БНХАУ-тай 600 км урт газраар хиллэдэг. Хойд, урд хоёр гүрнийг холбосон, төвийн бүсийн хөгжлийн гол тэнхлэг болсон төмөр зам дайран өнгөрдөг. Энэ замын дагуу тус аймгийн бүх сумын 42.8%, хүн амын 61% нь оршин сууж байна.

Эрдэнэ сум. Дорноговь аймгийн Эрдэнэ сум нь анх 1924 оны эхээр Ёст бэйс гэх /хуучин цогтой гүний хошуу/ хошууг Сүж уулын хошуу болгон байгуулсан боловч Ардын Их хурлын 10-р сарын 24 ны 39 дүгээр тогтоолоор татан буулгаж Сүж сум болгон Их Дулаан Уулын хошуунд харьяалуулжээ. Эрдэнэ сум нь 9600 кв.км нутагтай. Сумын төв Улаан-Уул нь аймгийн төвөөс 100 км, Улаанбаатар хотоос 600 км алслагдсан, Замын-Үүд сумаас 130 км зайд байрладаг. Тус сум нь өмнөд талаараа БНХАУ, бусад хэсгээрээ өөрийн аймгийн Замын-Үүд, Улаанбадрах, Өргөн сумдтай хиллэдэг.

Төвийн эрчим хүчний цахилгаан дамжуулах шугамд холбогдсон. Шилэн кабелид холбогдож, үүрэн телефон болон интернет үйлчилгээ нэвтэрсэн.

Зураг 15. Дорноговь аймгийн Эрдэнэ сум

Нийт 5 багтай, төрийн байгууллага 5, аж ахуйн нэгж 13, төмөр замын 5 байгууллага, хилийн хороо 1, төмөр замын 9 зөрлөг, хэсгүүд үйл ажиллагаа явуулдаг. Сумын эдийн засгийн гол салбар нь мал аж ахуй зонхилдог бөгөөд нийт 69,003 толгой мал тоолуулж, 2008 онтой харьцуулахад 24,446 толгой малаар өссөн. Сумын зарим аж ахуйн нэгж, иргэд бага хэмжээний газарт хүнсний ногоо тариалж, сум, орон нутгийн хүнсний ногооны хэрэгцээг хангаж байна.

Далайн төвшинээс дээш 966 м өндөрт өргөгдсөн. Сумын нутаг дэвсгэр нь говь хээр, гүвээ толгод бүхий мал аж ахуй эрхлэхэд тохиромжтой. Байгалийн сайн чанарын шавар, элс, зос, гөлтгөнө зэрэг байгалийн баялагтай.

ГУРАВ. ТӨСЛИЙН ГОЛ БОЛОН БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОДОРХОЙЛОЛТ

3.1. Төслийн болзошгүй нөлөөллүүд

Байгалийн нөөцийг ашиглан үйлдвэрлэл үйлчилгээ эрхлэх, уурхайн олборлолт явуулах үед орчны төлөв байдал, орон нутгийн нийгэм эдийн засагт нөлөөлж болох нөлөөллүүдийн хэлбэр, тэр нь эргэж нөлөөлөх, буцалтгүй нөлөөлөх хэсгийг болон нөлөөллийн үргэлжлэх хугацаа, түүний эрчим зэргийг тодруулахын тулд магадлан жагсаах аргыг хэрэглэн төслийг хэрэгжүүлсэнээр байгаль орчны төлөв байдал болон орон нутгийн нийгэм эдийн засагт үзүүлж болзошгүй нөлөөллийн үнэлгээг магадлан жагсаах аргаар доор үзүүлэв.

Хүснэгт 13. Төсөл хэрэгжих үеийн байгаль орчинд үзүүлж болзошгүй нөлөөллийн хэлбэр, түүний үргэлжлэх хугацаа, эрчим нь нөлөөллийн төрөлтэй уялдах нь

Байгаль орчны үзүүлэлт	шууд	шууд бус	өөрөө зохицуулагдах	богино хугацааны	урт хугацааны	буцаж нөлөөлөх	буцалтгүй нөлөөлөх	хүчтэй	дунд зэрэг	бага зэрэг
1. Байгалийн төрөл зүйлийн өөрчлөлт										
Газрын дээрхи урсацын өөрчлөлт		x			x		x			x
Газрын доорх усны чанарын өөрчлөлт		x			x		x			x
Гадаргын усны урсацын өөрчлөлт		x			x		x			x
Ургамлын бүтцийн өөрчлөлт	x				x		x		x	
Хөрсний элэгдэл, эвдрэл	x				x		x		x	
Геологийн тогтоцын өөрчлөлт	x				x					
Зэрлэг амьтдын орон зайн өөрчлөлт	x				x		x		x	
Уур амьсгалын (бичил) өөрчлөлт										
Нөлөөлөл байхгүй										
2. Байгалийн нөөц, ашиглалт										
Газрын гадаргын нөөц баялаг	x				x		x		x	
Бэлчээрийн байдал	x				x	x			x	
Эрдэс түүхий эдийн нөөц	x			x	x				x	
Эрчим хүчний нөөц	x								x	
3. Байгаль, орчны өөрчлөлт										
Агаарын бохирдол		x		x			x			x
Ундны усны чанар, хэмжээ	x			x						x
Хөрсний эвдрэл, бохирдол	x				x	x		x		
Хорт бодис усаар дамжин хүн, амьтанд нөлөөлөх										
Нөлөөлөл байхгүй										
Дуу чимээ, шуугианы нөлөө	x			x						x
4. Байгалийн өнгө төрх, түүх соёлын дурсгалт зүйл										
Байгалийн үзэсгэлэнт өнгө төрх өөрчлөгдөх	x				x		x	x		
Ландшафтын хэлбэр, өнгө өөрчлөгдөх	x				x		x	x		
Тусгай хамгаалалттай газар нутагт нөлөөлөх										
Нөлөөлөл байхгүй										
Түүх соёлын дурсгалт зүйлд нөлөөлөх										
Нөлөөлөл байхгүй										
Археологи, палентологийн олдворт нөлөөлөх										
Нөлөөлөл байхгүй										
5. Нийгэмд үзүүлэх нөлөө										

Үйлчилгээний салбарын үйл ажиллагаанд нөлөөлөх	x				x					x
Хүн амын орлого өөрчлөгдөж нэмэгдэх	x				x					x
Хүн амын эрүүл мэндэд нөлөөлөх	Нөлөөлөл байхгүй									
6. Эдийн засаг, байгаль орчин										
Татварын орлого өөрчлөгдөх	x			x			x			x
Бүс нутгийн орлого нэмэгдэх	x			x			x			x
Ядуурлыг бууруулахад дэмжлэг болох		x		x			x			x
Ажлын байр нэмэгдэх	x			x			x			x
Улирлын чанартай эрэлт хэрэгцээ нэмэгдэх		x			x				x	
7. Бусад нөлөөлөл										
Хог хаягдлаар хөрс, ус бохирдох		x			x	x				x
Шороон зам харилцаа, уурхайн машин механизмын хөдөлгөөн шилжилтээс болж хөрс эвдрэх	x				x		x			x
Дүн	19	7	0	8	18	3	15	3	8	14

Эдгээр болзошгүй нөлөөллүүдийг хэлбэр, үргэлжлэх хугацаа, эрчмээр нь тодруулбал:

Шууд нөлөөлөл. Болзошгүй нөлөөллийн 19 (20%) нь шууд нөлөөлөлд хамрагдаж байна. Барилга байгууламж барихын тулд хөрс хуулах, хөндийн хуурай сайрын хэмжээ чанарт өөрчлөлт оруулах, геологийн тогтоцыг нь шууд эвдэж өөрчлөх, газрын гадаргын нөөц баялагт хомсдол үүсгэх нэг дор дезель хөдөлгүүртэй олон механизм төвлөрч ажиллах зэргээс шалтгаалж экологийн тухайн орчны системд нөлөөлөх, байгалийн тэнцвэр, унаган төрх байдал, ландшафтад сөрөгөөр нөлөөлөх муу талтай. Гэхдээ төсөл хэрэгжсэнээр орон нутгийн орлого нэмэгдэх, улс орны эдийн засгийн сан хөмрөгийг нэмэгдүүлэх зэрэг сайн нөлөөтэй.

Шууд бус нөлөөлөл. Уг төслөөс нийт болзошгүй нөлөөллийн 7 (7.3%) нь шууд бус нөлөөлөлд хамрагдаж байна. Нэг дор олон хүнд машин механизм зэрэг ажилхад дуу чимээ ихсэх зэрэг нөлөөлөл хамаарч байна. Эдгээрийн дуу чимээний улмаас ойр орчмын ан амьтад үргэн дайжих магадлал өндөртөй юм.

Өөрөө зохицуулагдах нөлөөлөл. Төслийн үйл ажиллагаанаас өөрөө зохицуулагдах нөлөөлөл байхгүй байна.

Богино хугацааны нөлөөлөл. Уг төслөөс нийт болзошгүй нөлөөллийн 1 (4,34%) нь буюу бэлчээрийн байдлын нөлөөлөл богино хугацааны нөлөөлөлд орж байна.

Урт хугацааны нөлөөлөл. Төслийн үйл ажиллагаанаас байгаль орчинд нөлөөлөх нөлөөллийн 18 (18,94%) нь урт хугацааны нөлөөлөлд орж байна. Урт хугацааны нөлөөлөлд ургамлын бүтцийн өөрчлөлт, хөрсний элэгдэл, геологийн тогтоцын өөрчлөлт, гадаргын нөөц баялаг, эрдэс түүхий эдийн нөөц, байгалийн унаган төрх өөрчлөгдөх ландшафтын өнгө төрх өөрчлөгдөх гэх мэт нөлөөллүүд хамаарна. Иймээс байгалийн унаган төрхийг алдагдуулсаны дараа эргүүлж нөхөн сэргээх ажлыг маш нарийн дэс дараалалтай хийх шаардлагатай байна.

Нөлөөллийн эрчим. Ургамлын бүтцийн өөрчлөлт, хөрсний элэгдэл эвдрэл, эрдэс, түүхий эдийн нөөц хөрсний эвдрэл бохирдол зэрэг нь хүчтэй сөрөг нөлөөллөлд хамрагдаж байгаа учир байгаль орчныг хамгаалах төлвөлгөөнд энэ хүчтэй нөлөөлөлд орсон объектийг хэрхэн сэргээх талаар тодорхой тусган, үйдвэрлэлийн явцад мөрдлөг болгон ашиглах шаардлагатай байна. Үүний зэрэгцээ хувийн өмчийн болон татварын орлого өөрчлөгдөх, агаарын бохирдол, бэлчээрийн байдал, ургамлын бүтцийн өөрчлөлт, гадаргын нөөц баялаг, байгалийн унаган

төрхийн өөрчлөлт, ландшафтын хэлбэр өнгө өөрчлөгдөх орон нутгийн орлого нэмэгдэх, ядуурлыг бууруулахад дэмжлэг болох, шороон зам харилцаа, машин механизмын хөдөлгөөн шилжилтээс борж хөрс эвдрэх, ахуйн хаягдал, хогийн ариутгал муугаас эвгүй муухай үнэр гарах, шавж үржих, хүчтэй салхи, уруйн үер зэрэгт эрчимтэй нөлөөлнө. Учир нь байгаль орчны хүчин зүйлүүд нь өөрөө нөхөн сэргэх чадвар маш муу байдаг.

ДӨРӨВ. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ЗОРИЛГО, ГОЛ ЗОРИЛТ, ХАМРАХ ХҮРЭЭ

“Мандговь” ХХК-ийн Дорноговь аймгийн Эрдэнэ сумын нутагт байрлах “Шар толгой алтны үндсэн ордыг ил ба далд аргаар ашиглах” төслийн байгаль орчинд учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг төслийн технологи ажиллагааны онцлогтой нь уялдуулан ОУ-ын хэмжээнд хүлээн зөвшөөрөгдсөн гол болон болзошгүй нөлөөллийг тодорхойлох арга, аргачлалын дагуу байгаль орчны бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг тус бүрд нь авч үзсэний үндсэн дээр байгаль орчныг хамгаалах бусад багц хууль, холбогдох журам, зааврын дагуу хийж гүйцэтгэсэн болно.

Байгаль орчныг хамгаалах менежментийн төлөвлөгөө нь байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээх талаар Монгол Улсын хуулиуд, шинээр гарч буй шаардлагатай уялдан байнга шинэчлэгдэж байх баримт бичиг төдийгүй төслийн хэрэгжилтийн үе шатанд байгаль хамгаалах, болзошгүй сөрөг нөлөөллийг тухай бүр нь бууруулж нөхөн сэргээх зорилтыг хангах үүрэгтэй юм.

2026 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний гол зорилт нь байгаль орчны нарийвчилсан үнэлгээнд тусгасан байгаль орчны бүрэлдэхүүн хэсэгт нөлөөлөх сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах, арилгах арга хэмжээг хэрэгжүүлж, тухайн жил бүр мөрдөн ажилладаг байгаль орчныг хамгаалах, орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэхэд оршино.

2026 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний зорилго нь төслийн байгаль орчинд учруулах гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллийг тодорхойлж, сөрөг нөлөөллөөс урьдчилсан сэргийлэх, бууруулах, арилгах арга хэмжээг хэрэгжүүлэх хугацаа, зардал, хариуцах эзний хамтаар төлөвлөн үйл ажиллагаандаа мөрдөж ажиллахад чиглэнэ.

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний гол зорилт:

- Монгол улсын холбогдох хууль тогтоомжуудыг мөрдөж ажиллах
- Цаашид ашиглах шаардлагагүй хөндөгдсөн талбайнуудыг тухай бүрд нөхөн сэргээж, орон нутагт хүлээлгэж өгөх;
- “Тэрбум мод” үндэсний хөдөлгөөнд нэгдэж, компанийн чадамжийн хэмжээнд хувь нэмрээ оруулах;
- Батлагдсан БОМТ 2026-г хамгийн багадаа 90%-ийн гүйцэтгэлтэйгээр хэрэгжүүлэх;
- Хүрээлэн буй орчны талаар ажилтнуудын мэдлэгийг дээшлүүлэх;
- Байгаль орчны мэргэжилтнүүдийн мэдлэг, ур чадварыг дээшлүүлэх;
- Төрийн захиргааны байгууллагууд болон нутгийн өөрөө удирдах байгууллагуудын хяналт шалгалтаас гарах зөвлөмжүүдийг хэрэгжүүлэх;

ТАВ. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний явцад төслийн үйл ажиллагаанаас тухайн нутгийн байгаль орчинд үзүүлэх гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ, түүнээс урьдчилан сэргийлэх, үр дагаврыг арилгах арга хэмжээ, тэдгээрийг хэрэгжүүлэх хугацаа, шаардагдах хөрөнгө зардлын хамт тодорхойлж, баримтлах хууль, дүрэм журам, стандартуудыг хамтатган 2026 онд хэрэгжүүлэх байгаль хамгаалах төлөвлөгөөг боловсруулав.

Хүснэгт 14. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Гол ба болзошгүй сөрөг нөлөөлөл	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Нэгжийн өртөг /төг/	Тоо, хэмжээ	Нийт зардал /төг/	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах стандарт, аргачлал
Агаар орчин								
1	Төсөлд ашиглагдах хүнд даацын машин механизмаас гарах хорт хий болох нүүрс хүчлийн хий, бензоприн, нүүрсустөрөгч зэрэг хорт нэгдлүүд агаарын чанарт сөргөөр нөлөөлж, агаарыг бохирдуулах	Төслийн хүрээнд ажиллах машин техникийн бүрэн бүтэн байдлыг тогтмол шалгаж, зориулалтын газар засвар үйлчилгээг хийж техникийн засвар үйлчилгээ хийсэн паспортыг боловсруулж, хөтлөх,	Төслийн талбайд ашиглагдаж буй машин техник		Үйл ажиллагааны зардал			MNS 5013:2009 Бензин хөдөлгүүртэй автомашин. Утааны найрлага дах хорт бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ ба хэмжих арга MNS 5885-2008
2	Тээврийн хэрэгсэл, хүнд даацын машин механизмын хөдөлгөөний нөлөөгөөр тоосжилт үүсэж агаарын чанар сөргөөр нөлөөлөх	Төслийн талбай орчмын авто машины хөдөлгөөнд хяналт тавьж, хурдны хязгаар тогтоох, шаардлагатай бол хурдны хязгаарын тэмдэг, тэмдэглээ байрлуулах	Төслийн талбай, гадаад дотоод тээврийн зам		Үйл ажиллагааны зардал			Агаарт байх бохирдуулах бодисын хүлцэх хэм хэмжээ. Техникийн ерөнхий шаардлага MNS ISO 3929:2014
3	Төслийн үйл ажиллагаа болон задгай талбай, машин техникийн хөдөлгөөнөөс тоосжилт үүсэж агаарын орчныг бохирдуулах	Уурхайд ажиллах ажилчдыг тоосны нөлөөллөөс хамгаалах, машин техникийн дотоод орчны битүүмжлэлийг сайжруулах, хөдөлмөрийн аюулгүй байдлаар хангах	Ажлын талбайд		Үйл ажиллагааны зардал			Автотээврийн хэрэгсэл.
Хөрсөн бүрхэвч								

**“МАНДГОВЬ” ХХК-ИЙН ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН ЭРДЭНЭ СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ШАР ТОЛГОЙ АЛТНЫ ҮНДСЭН ОРДЫГ ИЛ БА ДАЛД АРГААР АШИГЛАХ” ТӨСЛИЙН
2026 ОНД ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

№	Гол ба болзошгүй сөрөг нөлөөлөл	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Нэгжийн өртөг /төг/	Тоо, хэмжээ	Нийт зардал /төг/	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах стандарт, аргачлал
4	Тос тосолгооны Материалын хаягдлаар хөрс бохирдох	Шатах тослох материал асгарч гоожвол нэн даруй элс, даавуу зэрэгт шингээн авах, бохирдсон хөрсийг хусаж авах, саармагжуулах арга хэмжээ авах	Төслийн талбайд			Үйл ажиллагааны зардалд тусгах	Үйл ажиллаганы туршид	MNS 3985:1987 Байгаль хамгаалал. Хөрс. Ариун цэврийн байдлын үзүүлэлтийн
5	Уурхайн дотоод болон гадаад тээвэрлэлт, автомашины хөдөлгөөнөөс хөрс эвдрэлд өртөх, бохирдох	Уурхайн тээвэрлэлтийн замын чиглэлийн дагуу зорчих, чиглэл, хурд заасан тэмдэг байршуулах	Төслийн ашиглалтын зам дагуу			Дотоод төлөвлөлтөөр үйл ажиллагааны зардалд тусгах	2026 онд	нэр төрөл. MNS 5850:2006 Хөрсний чанар. Хөрс бохирдуулагч бодис, элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ.
Усан орчин								
6	Төслийн талбай, уурхайн эргэн тойрны газарт хатуу хог хаягдал хуримтлагдах, гүний усанд бохирдол үүсэх	Унд, ахуйн хэрэглээний усанд тогтмол шинжилгээ хийлгэж байх	Унд, ахуйн хэрэглээний усан хангамж			Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт тусгагдсан	Жилд 4 удаа төлөвлөгдсөн	MNS 0900:2018 Хүрээлэн буй орчин. Эрүүл мэндийг хамгаалах. Аюулгүй байдал. Ундны ус. Эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдлын үнэлгээ
7	Уурхайн үйл ажиллагааны үед техник хэрэгслийн ШТМ газрын хөрсөнд алдагдах, улмаар хур борооны усаар угаагдан шингэн газрын доорх болон	Уурхайн дэвсгэр талбайд ШТМ алдагдаж болзошгүй эх үүсвэрүүд болон уурхайн хүнд машин техник, тээврийн хэрэгслүүдийн бүрэн бүтэн байдлыг өдөр бүр шалгах Хуурай сайр, голдрилын ойролцоо автомашин, техник	Хүнд машин техник, тээврийн хэрэгслүүд			Дотоод төлөвлөлтөөр	2026 онд	Ил уурхайн аюулгүй ажиллагааны нийтлэг дүрэм,

**“МАНДГОВЬ” ХХК-ИЙН ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН ЭРДЭНЭ СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ШАР ТОЛГОЙ АЛТНЫ ҮНДСЭН ОРДЫГ ИЛ БА ДАЛД АРГААР АШИГЛАХ” ТӨСЛИЙН
2026 ОНД ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

№	Гол ба болзошгүй сөрөг нөлөөлөл	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Нэгжийн өртөг /төг/	Тоо, хэмжээ	Нийт зардал /төг/	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах стандарт, аргачлал
	гадаргын усыг бохирдуулах болзошгүй	хэрэгслүүдийг шатахуунаар цэнэглэхгүй байх						
Амьтны аймаг								
8	Төслийн талбай түүний ойр орчимд хог хаягдлыг ил задгай цуглуулснаас мал амьтад тэжээл хайж ирэх орогнох, хордож болзошгүй	Хог хаягдлыг ангилан зориулалтын битүү саванд байршуулах,битүүмжлэлийг байнга хянаж шалгаж байх	Төслийн талбайд		Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөнд тусгасан		2026 онд	МУ-ын хууль, Амьтны тухай хууль, БО-ны багц хуулиуд

ЗУРГАА. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

“Мандговь” ХХК-ийн Дорноговь аймгийн Эрдэнэ сумын нутагт байрлах “Шар толгой алтны үндсэн ордыг ил ба далд аргаар ашиглах” төслийн 2026 оны үйл ажиллагааны нөхөн сэргээлтийн хүрээнд зөвхөн шимт хөрсний нөөц бий болгох, арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэх бөгөөд нөхөн сэргээлтийн ажил төлөвлөөгүй болно.

ДОЛОО. БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫГ ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

“Мандговь” ХХК нь 2026 онд биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний хүрээнд 2026 оноос байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний тайланд тусгасан биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэхдээ Дорноговь аймгийн Байгаль орчны газар, Бүрдэнэ булаг байгалийн нөөц газар, Бүлээн Овоо ОНТХГНутгийн хамгаалалтын захиргаа, Эрдэнэ сумын Засаг даргын тамгын газрын холбогдох албан тушаалтан, Байгаль орчны улсын байцаагч, байгаль хамгаалагч нараас санал авч хамтран ажиллах болно.

Хүснэгт 15. Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө

Дүйцүүлэн хамгаалах зорилт	Хамгааллын арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн үнэ, мян.төг	Нийт зардал (мян.төг)	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах стандарт, аргачлал
Шууд хамгааллын арга хэмжээ	ТХГ-ын чадавхи, менежментийг сайжруулах	Бүрдэнэ булаг байгалийн нөөц газар	га, менежментийг сайжруулах	3000.0			2026 онд	-
		Бүлээн Овоо ОНТХГН		2000.0			2026 онд	-
Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн санаачлагаар зохион байгуулагдах “Тэрбум мод үндэсний хөдөлгөөн”	2000 ширхэг мод тарих	Дорноговь аймаг болон Эрдэнэ сумын нутагт	ш	1000 улиас	11.250	11,250.0	2026 онд	MNS 6257:2011 MNS 6288:2011
				1000 хайлаас	11.250	11,250.0		
ТХГН-н менежмент сайжруулах, хамтын ажиллагааны хүрээнд	Рашааны эх тохижуулах	Бүрдэнэ булаг байгалийн нөөц газар /Дорноговь аймгийн Даланжаргалан сум/	га	-	-	-	-	
Дүйцүүлэн хамгаалах чиглэлээр авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний нэг жилийн дундаж зардал сая.төг:								27,500,000

НАЙМ. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Төслийн талбайд айл өрх, өвөлжөө хаваржаа байхгүй бөгөөд нүүлгэх шилжүүлэх ажил хийгдэхгүй болно.

ЕС. ТҮҮХ СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

“Мандговь” ХХК-ийн Дорноговь аймгийн Эрдэнэ сумын нутагт байрлах "Шар толгойн алтны үндсэн ордыг ил ба далд уурхайн аргаар ашиглах" төслийн талбай, түүний орчимд одоогоор түүх, соёлын өв, дурсгалт олдвор тэмдэглэгдээгүй бөгөөд хэрвээ тус төслийн үйл ажиллагааны явцад археологи, палеонтологийн олдвор, түүх соёлын дурсгалт зүйлс илэрвэл үйл ажиллагаагаа түр зогсоож энэ тухай Эрдэнэ сумын засаг даргын тамгын газар, цагдаа болон уг асуудлыг эрхэлсэн эрдэм шинжилгээний байгууллагад нэн даруй мэдэгдэх ба цаашид Монгол улсын “Соёлын өвийг хамгаалах тухай хууль” болон бусад холбогдох хууль тогтоомжийг мөрдөн ажиллах болно.

Хүснэгт 16. Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Нөлөөлөлд өртөх түүх, соёлын өв	Хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар хэмжээ	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	Археологийн дурсгал, олдвор	Төслийн барилга байгууламжийн ажлын үед болон уурхайн олборлолтын үйл ажиллагаа явуулж байх үед соёлын биет өв илэрвэл төсөл хэрэгжүүлэгч нь ажлаа зогсоож, Энэ тухай сумын Засаг дарга, цагдаагийн болон уг асуудлыг хариуцсан байгууллагад мэдэгдэх.	Төслийн талбай	2026 онд соёлын биет өв илэрсэн тохиолдолд	Соёлын өвийн тухай хуулийн 38.3
2	Палеонтологийн дурсгал, олдвор				

АРАВ. ОСОЛ, ЭРСДЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

“Мандговь” ХХК-ийн Дорноговь аймгийн Эрдэнэ сумын нутагт байрлах "Шар толгойн алтны үндсэн ордыг ил ба далд уурхайн аргаар ашиглах" төслийн үйл ажиллагааны явцад төрөл бүрийн осол гарч болзошгүй бөгөөд гол төлөв хүмүүсийн өөрсдийнх нь үйл ажиллагаанаас үүдэн гардаг. Энэ нь машин техник, тоног төхөөрөмжүүдтэй харьцаж ажиллах зэрэг бүхий л үйл ажиллагаатай шууд холбоотой. Өөрөөр хэлбэл, ажилчид, инженер техникийн ажилтнууд ажлын хариуцлага алдах, ялангуяа үйл ажиллагааны явцад технологийн горим зөрчсөнөөс элдэв осол гарч, үйл ажиллагааны хэвийн ажиллагаа саатах, ажиллагсдын эрүүл мэнд хохирох, хөдөлмөрийн чадвараа алдах, тахир дутуу болох, хүний амь нас эрсдэх зэрэг осол аваар гарч болзошгүй тул хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааг анхаарч ажиллах шаардлагатай.

Хүснэгт 17. Осол эрсдлийн менежментийн төлөвлөгөө

Болзошгүй аюул, осол сөрөг нөлөө	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга Хэмжээний цар, хэмжээ	Нийт зардал сая. төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
Байгалийн гаралтай осол эрсдэл					
Байгалийн гамшгийн улмаас ажилчдын эрүүл мэнд, техник тоног төхөөрөмжид эвдрэл гэмтэл гарч болзошгүй	Хүчтэй салхи шуурга, аянга цахилгаантай бороо орох үед үйл ажиллагааг түр зогсоох	Төсөл хэрэгжих бүс	Үйл ажиллагааны зардал	2026 он	Гамшгаас хамгаалах тухай хууль
	Гэнэтийн осол аваар, гал түймэр, усны аюул мэтийн гэнэтийн ослоос урьдчилан сэргийлэх, осол гарсан тохиолдолд шуурхай хэрэгжүүлэх арга хэмжээг зохион байгуулах талаар сургалт зохион байгуулах	Төслийн талбай		2026 он	
Нийгмийн гаралтай осол эрсдэл					
Болзошгүй осол, саатал, техник тоног, төхөөрөмжийн гэнэтийн аюул үүсэх	Техник, технологийн аюулгүй байдлыг тогтмол шалгах, хянах, бүртгэл хөтлөх	Төслийн хүрээнд ашиглагдах тоног төхөөрөмж, техник	Үйл ажиллагааны зардал	Төслийн өдөр тутмын үйл ажиллагаа	Гамшгаас хамгаалах тухай хууль
Төслийн талбайд цахилгаан үүсгүүр болон тамхины цог зэргээс гал түймэр гарч болзошгүй.	Гал унтраах багаж хэрэгслийг шаардлагатай газруудад байрлуулах болон галын хорыг байнга шалгах, цэнэглүүлэх	Төсөл хэрэгжих бүс	2,500,000	2026 онд	

**“МАНДГОВЬ” ХХК-ИЙН ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН ЭРДЭНЭ СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ШАР ТОЛГОЙ АЛТНЫ
ҮНДСЭН ОРДЫГ ИЛ БА ДАЛД АРГААР АШИГЛАХ” ТӨСЛИЙН 2026 ОНД ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ
МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

Болзошгүй аюул, осол сөрөг нөлөө	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга Хэмжээний цар, хэмжээ	Нийт зардал сая. төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
ХХАА-ны зөрчил	Ажиллагсдыг ХХАА-ны хувцас хэрэгсэл буюу бээлий, малгай, маск, хошуувч, хамгаалах хэрэгслээр бүрэн хангах, хэрэглүүлж хэвшүүлэх	Төслийн бүх ажилчид	Дотоод зардлаар	Өдөр тутам	Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуй MNS 4990:2000
Ажилчид бэртэх, эрүүл мэнд хохирох, амь нас эрсдэх, барилгын үйл ажиллагаа саатах, тоног төхөөрөмж эвдэрч гэмтэх	Ажилчдыг ажилд гарахын өмнө аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаанд хамруулах	Төслийн талбай	-	2026 онд Үйл ажиллагааны туршид	Хөдөлмөрийн аюулгүй байдлын тухай хууль
	Тээврийн хэрэгслийн бүрэн бүтэн байдалд байнгын хяналт тавьж, шаардлагатай тохиолдолд засвар үйлчилгээг хийлгэсэн байх, аюулгүй ажиллагааны шаардлага хангасан техник тоног төхөөрөмж, тээврийн хэрэгслийг үйл ажиллагаанд хэрэглэх	Тээврийн хэрэгсэл, тоног төхөөрөмжүүдэд	Үйл ажиллагааны туршид өдөр бүр		
	Яаралтай анхны тусламжид шаардлагатай эм тариа, багаж хэрэгслийг байршуулах	Төслийн талбай	Үйл ажиллагааны зардал	2026 онд	
Осол эрсдлийн менежментийн зардал				2,500,000	

АРВАН НЭГ. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Тус төслийн үйл ажиллагааны хүрээнд бий болох хаягдлыг авч үзвэл, ахуйн хатуу хог хаягдал, уурхайн хотхоны хэрэгцээнээс хаягдах бохир ус (хоолны газар, усанд орох газар, ариун цэврийн өрөө гэх мэтээс), техникт ашигласан хаягдал тосны хаягдал зэргээс бүрдэж байна. Тэдгээр хатуу, шингэн хаягдлыг хадгалах, зайлуулах тус бүлэг тусгасан болно. Хог хаягдлын менежмент нь хүний эрүүл мэндийг хамгаалах, ажилчид, нутгийн оршин суугчдын ажиллаж амьдрах таатай нөхцөлийг бүрдүүлэх, хүрээлэн буй орчинд дам үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулахад чиглэсэн болно.

Хүснэгт 18. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө

№	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Нэгжийн зардал, төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
Ахуйн хог хаягдал						
1	Энгийн хатуу хог хаягдлыг зайлуулах гэрээ байгуулах, гэрээний дагуу зайлуулах	Хүрээлэн буй орчин, хүний эрүүл мэнд	Гэрээнд заасан үнийн дүнгээр нэхэмжлэхийн дагуу хог хаягдлын төлбөрийг төлөх		Хог хаягдлын тухай хууль	
2	Хог хаягдлыг эх үүсвэр дээр нь ангилан ялгах хогийн сав /бункер/ гадна талбайд байрлуулах		4,500,000			
3	Тосгон, захиргаа, цайны газар ангилдаг хогийн сав байрлуулах		600,000			
Аюултай хог хаягдал						
4	Машин техникийн төмөр сэлбэг хэрэгсэл болон дугуйн хаягдлыг тусгай талбайд хуримтлуулан эрх бүхий дахин боловсруулах үйлдвэрт нийлүүлэх	Төслийн талбайд талбай дахь аюултай хог хаягдал түр хадгалах цэгт /бохирдсон алчуур, сав баглаа боодол, авто машины эд анги/	Гүйцэтгэлээр /Үйл ажиллагаанд ашиглах техник хэрэгслийн хувьд хаягдал аккумулятор, дугуй зэрэг хаягдал үүсэхгүй тохиолдолд 2027 оны төлөвлөгөөнд тусгах/		Хог хаягдлын тухай хууль	
5	Техникийн ашигласан тос, тосолгооны шингэний хаягдлыг хүлээлгэн өгөх гэрээ байгуулах, аюулгүй түр хадгалах	Аюултай хог хаягдлыг түр хадгалах цэгт				

АРВАН ХОЁР. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР

Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр нь Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээгээр тогтоогдсон болзошгүй сөрөг нөлөөллийг тодорхой хугацааны давтамжтай хянах, тайлагнах, бууруулах, арилгах арга хэмжээ авахад тус хөтөлбөрийн зорилго оршино.

Тус орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр нь хүрээлэн буй орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах болон төслийн үйл ажиллагаанд дараах үндсэн ач холбогдолтой. Үүнд:

- Байнгын хяналт шинжилгээ хийснээр төслөөс орчинд үзүүлж буй сөрөг нөлөөллийг тухай бүрд эрт илрүүлэх
- Тухайн илрүүлсэн сөрөг нөлөөллийг үндэслэн тодорхой цаг хугацааны дотор байгаль хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө боловсруулах
- Хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийг тогтмол хийлгэн төр захиргааны байгууллагууд болон төсөл хэрэгжих орон нутгийн оршин суугч, иргэдэд танилцуулж байх нь төслийн цаашид тогтмол хэрэгжих нөхцөлийг бүрдүүлэх юм.

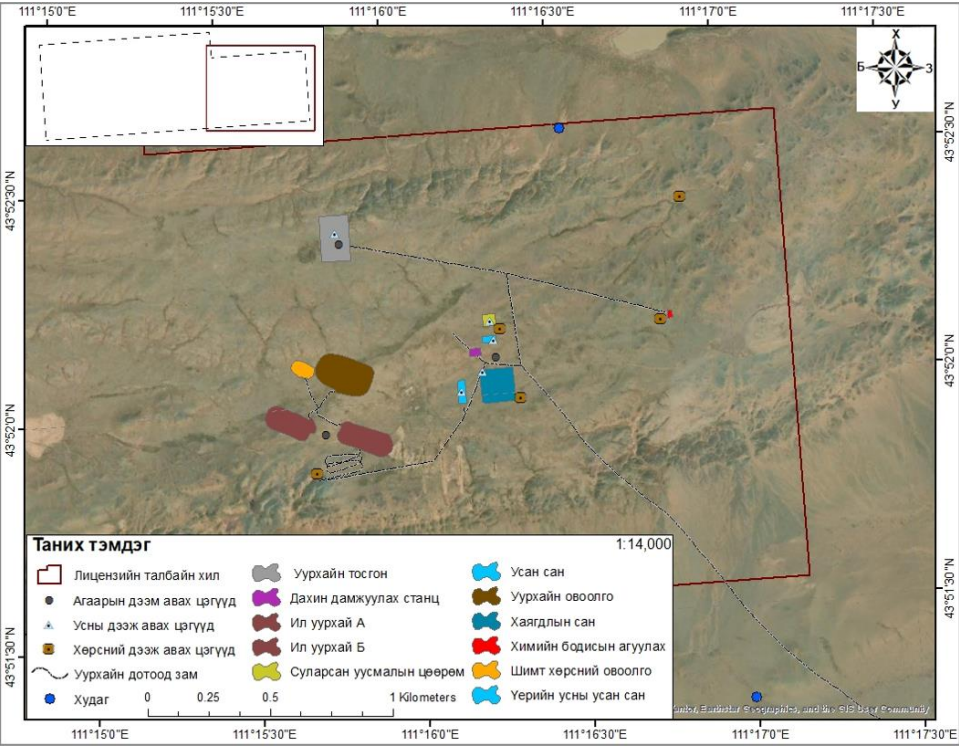
2026 онд хэрэгжүүлэх хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн хүрээнд Агаарын чанарын хяналт шинжилгээ, Гадаргын болон гүний усны хяналт-шинжилгээ, Хөрсний хяналт шинжилгээ, ундны ахуйн усны чанарын хяналт зэргээр явуулахаа төлөвлөгдөж байна. Энэ жилийн хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн зорилго байгаль орчинд бохирдол нөлөөлөл байгаа эсэхийг тогтоох, шинжилгээний үр дүн стандартын түвшинд байгааг тогтооход оршино.

Хүснэгт 19. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр

Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Байршил	Хугацаа ба давтамж	Хяналт шинжилгээний ажлын хэмжээ	Нэгжийн өртөг, мян/төг	Нийт зардал, мян.төг	Баримтлах стандарт ба арга, аргачлал
Агаарын чанар						
Агаарт хаягдах түгээмэл бохирдуулагчид(NO ₂ , SO ₂ , CO)-ын агууламжид хяналт тавих, мэргэжлийн байгууллагаар шинжилгээ хийлгэх	Төслийн талбайн 2 цэгт /Ил уурхай, ажилчдын хотхон/	Жилд 2 удаа /4-р сар, 9-р саруудад төлөвлөсөн/ 2026 онд 1 удаа 9-р сард хийлгэх	2026	250.0 мян.төг/жил	250.0 мян.төг/жил	MNS 4585: 2016 Агаарын чанар техникийн ерөнхий шаардлага MNS 3384:1982 Сорьц авахад тавих ерөнхий шаардлага MNS 5002:2000 Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуй. Шуугианы норм, аюулгүй ажиллагааны ерөнхий шаардлага MNS ISO 226:2003 Дуу чимээ- хэвийн норм, түвшний хэмжээ
Агаарын тоос, тоосонцрын (TSP, PM ₁₀ , PM _{2.5}) шинжилгээг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэх			2026	250.0 мян.төг/жил	250.0 мян.төг/жил	
Дуу шуугиан, чичиргээ			2026	100.0 мян.төг/жил	100.0 мян.төг/жил	
Ургамлан нөмрөг						
Ургамлын мониторинг судалгаа	Хөрсний мониторинг цэгтэй давхцуулж авах	Жилд 1 удаа 7-8 сард	Олон янз байдлыг хянах, ургац, зүйлийн бүрдэлд хяналт шинжилгээ хийх	200.000	200.000	Мониторингийн судалгааны аргазүй
Усны чанар						
Усны ерөнхий үзүүлэлт: рН, температур, өнгө, хатуулаг, биологийн болон химийн хэрэгцээт хүчил төрөгч, гадаргуугийн идэвхит бодис, ууссан хүчилтөрөгч, Анионууд, Катионууд,	Ажилчдын хотхоны унд ахуйн ус	Жилд 4 удаа (улирал тутамд үзүүлнэ) 2026 онд 2 удаа 3, 4-р улиралд	Ерөнхий үзүүлэлтүүд рН-6.5 – 8.5 NH ₄ - 3.0 мгN/л NO ₂ – 1 мг/л NO ₃ - 50 мг/л PO ₄ – 3.5 мг/л Cl – 350 мг/л F – 1.5 мг/л SO ₄ -500 мг/л Mn-0.1 мг/л Ag-0.1 мг/л	100.0	200.0	MNS 4047-88 MNS 4586 : 1998 MNS 4943 : 2011 MNS-6148:2010 MNS ISO 5667-4 : 2001 MNS ISO 5667-5 : 2001 MNS ISO 5667-6 : 2001 MNS ISO 5667-10 : 2001 MNS ISO 5667-11:2000 MNS ISO 5667-13 :2000 Гадаад орчны уснаас сорьц авах болон тээвэрлэх, гарын авлагын зөвлөмж

**“МАНДГОВЬ” ХХК-ИЙН ДОРНОГОВЬ АЙМГИЙН ЭРДЭНЭ СУМЫН НУТАГТ БАЙРЛАХ “ШАР ТОЛГОЙ АЛТНЫ ҮНДСЭН ОРДЫГ ИЛ БА ДАЛД АРГААР АШИГЛАХ” ТӨСЛИЙН
2026 ОНД ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

			Fe-0.3 мг/л			MNS ISO 6107-1:2002 MNS ISO 5667-1:2002 MNS 0900:2018
	Ахуйн бохир усны шинжилгээ	Улирал тутамд 2026 онд 3,4-р улиралд	Ерөнхий үзүүлэлтүүд	50.0	100.0	
	Ашиглалтын худаг	Жилд 2 удаа 2026 онд 1 удаа	Ерөнхий үзүүлэлтүүд	100.0	200.0	
Хөрсөн бүрхэвч						
Ерөнхий: Чийг, хуурай үлдэгдэл, рН, ялзмаг, Хүнд металл: (Cu, Zn, Cd, Pb, As)	Авто зогсоол	Жилд 2 удаа 2026 онд 1 удаа	Агро хими, хүнд металл	100.0	100.0	MNS 5850:2019 MNS ISO 11074-1:2001 MNS ISO 11074-2:2001 MNS 5546 : 2005
	Ил уурхайн зам дагуу			100.0	100.0	
Нийт					1500.0	

Зураг 16. Мониторингийн цэгийн байршил

АРВАН ГУРАВ. УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Төсөл хэрэгжүүлэгч нь төслийн үйл ажиллагааны туршид байгаль орчинд хамгийн бага сөрөг нөлөөтэйгөөр үйл ажиллагаа явуулах үүрэг хүлээж, төслөөс үзүүлж байгаа сөрөг нөлөөллүүдийг бууруулах, арилгах, байгаль орчныг хамгаалах арга хэмжээ авч ажиллах боловч төслийн удирдлагын хэмжээнд анхаарч хэрэгжүүлэх арга хэмжээнүүд байна.

Үйл ажиллагаандаа технологийн сахилга батыг чанд баримталж, аваар осолгүй ажиллах талаар байнга анхаарал тавьж ажиллана. 2026 онд байгаль орчныг хамгаалах талаар дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ.

Хүснэгт 20. Удирдлага зохион байгуулалтын хүрээнд хэрэгжүүлэх арга хэмжээ

№	Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Урьдчилан тооцсон төсөв, төг	Хэрэгжүүлэх хуваарь	Хариуцсан албан тушаалтан
1	Ажилчдыг хөдөлмөр хамгааллын хувцас, хэрэгсэлээр хангах,	Үйл ажиллагааны зардалд тусгах	2026 онд	“Мандговь” ХХК-ийн удирдлагууд болон холбогдох ажилтан, албан тушаалтан
2	БОМТ-д тусгасан байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөө, орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх ажлыг тодорхой албан тушаалтанд хариуцуулан үйл ажиллагааг зохион байгуулах, мөрдөж ажиллах			
3	ХАБЭА дүрмийн дагуу үзлэг, шалгалтыг тогтмолжуулж илэрсэн зөрчлийг тухай бүр арилгах ажлыг зохион байгуулах			
4	Байгаль орчныг хамгаалах талаар холбогдох сум, орон нутгийн байгаль орчны алба, байгаль хамгаалагч нартай харилцан холбоотой ажиллах			
5	Байгаль хамгаалах талаар хийсэн ажлын жил бүрийн тайланг БОАЖЯ болон сумын ЗДТГ-т хүргэн өгч байх	Дотоод төлөвлөлтөөр	11-р сар	
6	Тухайн жилийн БОМТ-ний хэрэгжилтэд хяналт тавих	-	2026 онд үйл ажиллагааны туршид	
7	Төсөл хэрэгжих орон нутгийн удирдлагатай нийгмийн хариуцлагын хүрээнд хамтран ажиллах			
Удирдлага зохион байгуулалтын зардал				-

**АРВАН ДӨРӨВ. 2026 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН
ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙГ ОРОЛЦОГЧ, СОНИРХОГЧ ТАЛУУДАД
ТАЙЛАГНАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

“Мандговь” ХХК-ийн Дорноговь аймгийн Эрдэнэ сумын нутагт байрлах "Шар толгойн алтны үндсэн ордыг ил ба далд уурхайн аргаар ашиглах" төсөл нь жил бүр БОМТ-ний хэрэгжилтийн талаар БОУАӨЯ-нд тайланг цахимаар хүргүүлэх ба байгаль орчны хяналтын улсын байцаагч, орон нутгийн байцаагч, бүх шатны Засаг дарга, сонирхогч байгаль орчны төрийн бус байгууллагад тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн тайланг жил тутамд хүргүүлнэ.

Хүснэгт 21. БОМТ, түүний хэрэгжилтийг оролцогч, сонирхогч талуудад тайлагнах, хэлэлцүүлэх хуваарь

№	БОМТ, түүний хэрэгжилтийг тайлагнах, хэлэлцүүлэх байгууллагууд	Тайлагнах, хэлэлцүүлэх хэлбэр	Мэдээний агуулга	Хугацааны тов	Хэлэлцүүлгээр санал авах чиглэл	Зохион байгуулах, тайлагнах хэлбэр	Зардал, мян.төг
1	Дорноговь аймгийн байгаль орчин, аялал жуулчлалын газар	БОМТ тайланг төлөвлөгөөнд тусгасан арга хэмжээний дагуу гаргаж, танилцуулах	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн тухай	2026 оны 11-р сарын 1-ний дотор	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг тайлагнаж, дүгнэлт гаргуулах	Цахим хэлбэрээр, хэвлэмэл хэлбэрээр	600,000
2	Сум орон нутгийн иргэдийн төлөөлөл, ЗДТГ-ын БО ны мэргэжилтнүүд	Уурхайн үйл ажиллагаа, байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн тухай	БОМТ дүгнэх ажлын хэсгийн товлосон хугацаанд	Газар дээр нь, эсвэл хянаж, дүгнэх ажлын хэсгийн товлосон газарт	БОМТ-той холбоотой бичиг баримт, тайлан, дүгнэлтийг хэвлэмэл болон файлаар хүргүүлнэ	200,000
3	Төрийн захиргааны төв байгууллага /Байгаль орчин, уур амьсгалын өөрчлөлтийн яам/	БОМТ тайланг төлөвлөгөөнд тусгасан арга хэмжээний дагуу гаргаж, танилцуулах	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн тухай	2026 оны 11-р сарын 1-ний дотор	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг тайлагнаж, дүгнэлт гаргуулах	Цахим хэлбэрээр Байгаль орчны мэдээллийн санд оруулах	600,000

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ НИЙТ ЗАРДАЛ

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний 2026 оны нийт зардал **41,750,000 (дөчин нэгэн сая долоон зуун тавин мянга)** төгрөг болно.

Хүснэгт 22. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний нийт зардал, төг

№	Зардлын хэлбэр	Зардал, төгрөг
1	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөөний зардал	3,750,000
2	Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө	2026 онд нөхөн сэргээлт хийгдэхгүй.
3	Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээ, тэр бум мод	27,500,000
4	Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээ	-
5	Түүх соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	-
6	Осол, эрсдлийн менежментийн төлөвлөгөөний зардал	2,500,000
7	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөний зардал	5,100,000
8	Орчны хяналт шинжилгээний зардал	1,500,000
9	Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөөний зардал	-
10	БОМТ, түүний хэрэгжилтийг тайлагнах	1,400,000
Нийт		41,750,000

ХАВСРАЛТ

- Аж ахуй нэгжийн улсын бүртгэлийн гэрчилгээ
- Ашигт малтмал ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл

Хууль зүйн сайдын 2016 оны
А/204 дүгээр тушаалаар батлав.

МОНГОЛ УЛС
ХУУЛИЙН ЭТГЭЭДИЙН
УЛСЫН БҮРТГЭЛИЙН ГЭРЧИЛГЭЭ
 000174627

2008.01.24
 / Бүртгэсэн он, сар, өдөр /

9011130143
 / Хувийн хэргийн дугаар /

2861852
 / Регистрийн дугаар /

Мандговь Хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани
 / Хуулийн этгээдийн нэр, хариуцлагын хэлбэр /

Дүрэм
 / Үүсгэн байгуулах баримт бичиг /

Шийдвэр 1 2004.12.08
 / шийдвэрийн нэр / / дугаар / / он, сар, өдөр /

4610 Гадаад худалдаа
 / код / / Үндсэн эрхлэх үйл ажиллагааны чиглэл /

Хугацаагүй 3 4,521,618.3
 / хугацаа / / гишүүдийн тоо / / өөрийн хөрөнгийн хэмжээ, мянган төгрөгөөр /

Улаанбаатар, Сүхбаатар, 1-р хороо, олимп, Монгол 3000 ХХК-н байр 2-р давхар, Утас1: 311946, Утас2: ,
 Факс:
 / хуулийн этгээдийн албан ёсны хаяг /

Улсын бүртгэлийн ерөнхий газар
 Хуулийн этгээдийн улсын
 бүртгэлийн газар
 / бүртгэсэн байгууллагын нэр /

Гэрчилгээ дахин олгосон 2018 он 11 сар 21 өдөр

Хуулийн этгээдийн үүсгэн байгуулах баримт бичигт оруулсан нэмэлт өөрчлөлтийн бүртгэл

Д/д	Нэмэлт өөрчлөлтийн агуулга	Бүртгэсэн	
		Огноо	Ажилтан тэмдэг
1	Цэрэндаваа овогтой Баатарбилээ-а Гүйцэтгэх захирал-р томилсныг бүртгэв.	2018.11.20	Ж.Оюумаа
2	Дахин гэрчилгээ олгов.	2018.11.21	Ж.Оюумаа
3	Хувьцаа эзэмшигч 2 хасагдаж хувьцаа эзэмшигчийн тоо нийт 1 болж өөрчлөгдсөнийг бүртгэв.	2020.02.10	Э.Эрдэнэбилэг

Энэхүү гэрчилгээг хуурамчаар үйлдсэн этгээдэд Монгол Улсын хуулийн дагуу хариуцлага хүлээлгэнэ.
Улсын бүртгэлийн гэрчилгээ засвартай бол хүчингүй.

* 0 0 0 1 7 4 6 2 7 *

АШИГТ МАЛТМАЛ, ГАЗРЫН ТОСНЫ ГАЗАР

АШИГТ МАЛТМАЛ АШИГЛАЛТЫН ТУСГАЙ

ЗӨВШӨӨРӨЛ

Дугаар **MV-023072**

Монгол Улсын Ашигт малтмалын тухай хуулийн 26 дугаар зүйлийг үндэслэн

_____ **Дорноговь** _____ аймаг /хот/-ийн
_____ **Эрдэнэ** _____ сум /дүүрэг/-ын
_____ **Улаан чулуу** _____ нэртэй газарт орших
_____ **1712.88** _____ гектар талбай бүхий уурхайн талбайд
хуульд заасан нөхцөл, шаардлагын дагуу ашигт малтмал ашиглахыг
зөвшөөрч улсын бүртгэлийн _____ **2861852** _____ тоот регистртэй
_____ **“Мандговь” ХХК** _____ -д
энэхүү тусгай зөвшөөрлийг _____ **2044.08.08** _____ дуусгал
хугацаагаар олгов.

Тусгай зөвшөөрөл хавсралтгүй бол хүчингүй.

КАДАСТРЫН ХЭЛТСИЙН
ДАРГА

М.ЭНХТУЛГА

2025 оны 8 дүтээр/дугаар сарын 29 ний/ны өдөр
Улаанбаатар хот

0000829

**ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛИЙН ГЭРЧИЛГЭЭНИЙ
1 ДҮГЭЭР ХАВСРАЛТ**

MV-023072

Тусгай зөвшөөрлийн гэрчилгээгүй бол хүчингүй.

Дэс дугаар	Тусгай зөвшөөрөлд орох өөрчлөлтийн үндэслэл	Огноо, гарын үсэг, тэмдэг
014-RI	- Баталсан: MR-017585 тоот тусгай зөвшөөрлийг нөхөн олгох Анх олгосон огноог 2014.08.08 тооцно - Кадастрын хэлтсийн даргын 2025.08.29-ний/ны 481 дугаартай шийдвэр	5 АМГТГ КАДАСТРЫН ХЭЛТЭС ХТ07043 2025.08.29
015-FE	Баталсан: Тусгай зөвшөөрлийн 12 дахь/дэх жилийн төлбөрийг төлөв. Хугацаа 2025.08.08 – 2026.08.08 хүртэл	1 АМГТГ КАДАСТРЫН ХЭЛТЭС ХТ02025.08.08